

15.419/2

COLUMBUS
UTI NAPLÓJA

OFFICINA KÖNYVTÁR 2.

COLUMBUS UNIVERSITY

THE UNIVERSITY OF THE SOUTH ALABAMA SYSTEM

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

COLUMBUS UTI NAPLÓJA

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

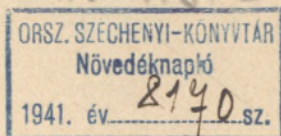

OFFICINA KÖNYVTÁR 2.

Fordította és sajtó alá rendezte:
SZERB ANTAL.

15.414/2

OFFICINA NYOMDA ÉS KIADÓVÁLLALAT
BUDAPEST 1941.

COLUMBUS VAGY COLÓN KRISTÓF származását, élet-történetének kezdetét homály borítja, amely esetleg szándékos is lehet. Születési éve sem bizonyos. Fiatalkorában talán kalóz volt, így szerezte meg a gyakorlatban hatalmas tengerészeti ismereteit. De a földrajzi könyvek olvasása közben merült fel benne az a gondolat, hogy a Marco Polo és mások által leírt kincses Indiát, Kínát és Japánt nyugati irányban talán könnyebben lehet megközelíteni, mint a szokásos keleti, szárazföldi úton, amelyet a török birodalom terjeszkedése amúgy is kockázatosá tett. Tervét először János portugál király elé terjesztette, hiszen ebben az időben Portugália volt Európa igazi tengerész-állama, az első nagy felfedezések hazája. De János király tanácsadó; a tervet üres ábrándnak tekintették. Columbus erre Ferdinándhoz és Izabellához, a spanyol országok uralkodóihoz fordult, akik éppen azzal foglalkoztak, hogy elfoglalják Granadát, a mohamedánok utolsó nyugati fellegrárát.

Jobbakhoz nem is fordulhatott volna. Katolikus Ferdinánd (uralkodott 1474—1516) Aragonia királya, feleségül vette Izabellát, Castilia királynőjét és erős, egységes birodalomba egyesítette — az egy Portugáliát kivéve — a Piréneusi Fél-sziget kis királyságait. Ortega y Gasset, a kitűnő spanyol esszéista, Gerinctelen Spanyolország c. könyvében arról beszél, hogy az országokat nem külső erőszak egyesíti, hanem valami nagy uralkodói program, királygondolat, amelyhez országok és népek elbűvölten csatlakoznak. Ilyen királygondolat volt, mondja, Ferdinándé, Spanyolország legnagyobb uralkodójáé. Vele indul meg Spanyol-

ország fellendülése, fénykora. A király géniusza felismerte Columbus géniuszát és bölcs tanácsadói sem tudták eltéríteni: Colum bust útnak indította Nyugat felé. Columbus is a nagy királyi programba kapcsolódott belé, a születő új birodalom expanzív ereje dagasztotta, a szeleknél is hatékonyabban, vitorláit. Ennyit könyvünk előzményeiről.

Columbus hajónaplója, amelybe naponként beírta az eseményeket, elveszett. Nem maradt fenn belőle napjainkig több, mint a fedél egyik fele és két lap, rajta a nagy felfedező sajátkezü egy-két mondata, továbbá egy térképvázlat. Ezek a nagyértékű emlékek most Madridban vannak, az Alba-család levéltárában, hacsak gazdát nem cseréltek a spanyol polgárháború folyamán.

A naplót Columbus átadta Ferdinánd királynak és Izabella királynénak, akik lemásolták és az eredetit maguknak tartották. Minthogy ez a napló nagyfontosságú okirat volt, amelyet a portugálokkal küszöbön álló vitában fel akartak használni, nagy titokban tartották és lehet, hogy a lemásolásnál üdvös hamisításokat is végeztek rajta.

„India”, vagyis Amerika első történetirója, Bartolomeo de Las Casas püspök, birtokában volt, a Columbus családja által rendelkezésére bocsátott dokumentumokon kívül, e napló egy másolatának is; ezt a naplót részben szóról-szóra átveszi, részben alaposan kivonatolja nagy történelmi művében. Ez szövegünk egyik forrása. A másik forrás Columbus fiának, Fernandónak könyve apjának életéről.

A nyájas olvasó az itt következő lapokon kivonatokat vesz kezébe Columbus hajónaplójából, amelyet első útja alkalmából írt. Csak kivonatokat, mert az egész napló, számos ismétlése révén, kissé fárasztó olvasmány volna. De nem hagytunk ki belőle semmit, ami hangulati szempontból hozzátartozik teljességéhez. Igyekeztünk stiláris eszközökkel is visszaadni a napló régies naitvitását, naiv őszinteségét és naiv képmutatását, a késő-középkor emberének tőlünk oly idegen lelkiségét, amely belőle tükröződik.

Az olvasót bizonyjára az lepi meg legjobban, hogy milyen kicsinyek a dolgok közelről nézve, milyen lényegtelen apróságokkal kezdődik az újkor, milyen kevésbé tudják a történelemalkotó emberek, hogy mit cselekszenek. Columbus és társai hőiesen

nekivágnak a még át nem hajózott Óceánnak, három karavellával, mai fogalmak szerint három törékeny bárkával — és ebből lesz Amerika! De ők maguk sem tudják, milyen bátrak, mert az Óceánt sokkal kisebbnek tartják, mint amekkora; ha tisztában volnának méreteivel, talán rémülten visszafordulnának. És mikor felfedezik Amerikát, azt gondolják, hogy valahol Japán közelében lehetnek, és amikor meglátják az első dohányosokat, egyáltalán nem gondolnak semmit.

Es elgondolkoztat bennünket a napló civilizáció és barbárság fogalmán is, amint a civilizáltak először találkoznak a bennszülöttek világával. Felmerülhet bennünk a kérdés: vajjon nem a barbárok voltak az igazi civilizáltak és a civilizáltak az igazi barbárok? Mert hiszen nincs kétség, hogy a drága szelid bennszülöttek, akik Columbus tanuságtétele szerint még sohasem láttak fegyvert, az arany értékét nem ismerik és félénkek, mint a nemes állatok, emberi értékben messze felette állanak a fehéreknek, akik Columbuszt a Kanári szigeteken — hazatértében — fogságba akarják ejteni, de felette állnak a felfedezőknél is, akiket az arany vad láza hajtott és akik egy évszázad alatt kiraboltak, kiirtottak, rabszolgaságba süllyesztettek és őserdők mélyébe kergettek egy egész világot, amely az övéknél talán szebb és emberibb volt. Columbus maga még naivan egymás mellett éli át a kétféle állásfoglalást a bennszülöttekkel szemben: egyrészt kedves emberi lelkek, akiket meg kell téríteni az igaz hitre, másrészt ők az aranynál is értékesebb ingyen munkaerő, amelyet erőszakkal is igába kell törni. A napló olvasása közben a régi angol tréfa jut eszünkbe: a fehérek először térdre estek, azután a bennszülöttekre.

„Minden egyenes és minden görbe”, tanította Goethe. Columbus első útjával a történelem egyik legdicőségesebb és leggyalázatosabb fejezete kezdődik, a spanyol conquistadorok kora.

A f o r d í t ó.

Oceanica

Classis

IN NOMINE DOMINI NOSTRI JHESU CHRISTI.
A legkeresztényibb, legmagasabb, legméltóságosabb és leg-
hatalmasabb fejedelmeknek, a spanyol földek és a tengeri szigetek királyának és királyné asszonyának, a mi urainknak.

Eme mostan folyó 1492-dik esztendőben, miután Felségtek a még Európában élő mórok uralmának a hatalmas Granada városában véget vetettek, tehát abban a városban, ahol ugyanennek az esztendőnek január hava második napján tulajdon szemeimmel láttam, amint dicsőséges küzdelem után Felségtek királyi lobogóit felvonták az Alhambra tornyára, amely a fentnevezett városnak erődítménye és amint a mórok királya elhagyta palotáját, hogy Felségtekhez és a herceghez kézcsókra járuljon; ama hírek alapján, amelyeket Felségtek elé terjesztettem India országaira és egy fejedelemre vonatkozóan, akit „Nagy Kánnak” neveznek, ami nyelvünkön annyit jelent, mint „Királyok Királya”, és arra a hírre való tekintettel, hogy eme fejedelem és elődei többízben küldtek volt követeket Rómába, kérve a pápát, küldené hozzájuk szent hitünk néhány tudós doktorát, aki őket a hitben oktassa, de a Szentatya sosem hallgatta meg kérésüket, amiért is számtalan lélek veszett el, a bálványimádásnak és elvetemült szektáknak esván áldozatul — ugyanabban a hónapban tehát megfontolván a dolgot Felségtek, mint katolikus keresztények, mint a szent keresztény hit barátai és terjesztői, mint Mahomed szektájának és minden egyéb bálványozásnak és eretnekségnek ellenségei, jónak látták, hogy engem, Columbus Kristófot Indiának fentemlített tájaira küldjenek, ama fejedelmeket, népeket és helyeket felkeresendő és meg-

vizsgálendő, hogyan lehetne őket szent hitünkre megtéríteni. Ilymódon jutott osztályrészemül a feladat, hogy ne a szárazföldi úton igyekezzem Kelet felé, miképpen az eleddig szokásban volt, hanem nyugati irányban indulnék el, tehát oly úton, amelyet tudomásunk szerint mindeztideig még senki sem járt be.

Valamennyi zsidónak királyságtokból és országaitokból való kiűzetése után Felségtek ugyanazon januárius havában megparancsolták nékem, hogy egy jó erős armadával Indiának felülmondott partjai felé tengerre szálljak. Felségtek engem ekkor kegyük számos jelével halmoztak el, így nemesi rangra emeltek és megengedték, hogy ezután Don-nak nevezhessem magam, továbbá kineveztek az óceáni tenger admirálisává, valamint mindahány majdan általam felfedezendő és meghódítandó óceáni sziget és szárazföld, valamint mások által a jövőben felfedezendő szigetek és földek alkirályává és örökös kormányzójává és kimondták, hogy elsősülöttem, ugyanezekkel a jogokkal felruházva, utódomba fog lépni és ez így leszen nemzedékről nemzedékre.

Ilymód ugyanennek az évnek, azaz 1492-nek május hava 12. napján, amely szombati napra esett, elindultam Granadából és Palos nevű helyre mentem, amely tengeri kikötő, ahol is három erre a célra fölötte alkalmas hajót szereltem fel. Ez év augusztusának harmadik napján, pénteken, napnyugta előtt egy félórával elhagytam e kikötőt, élelemmel és legénységgel jól ellátva és a Kanári szigeteknek irányítottam hajóimat, amelyek Felségtek birtoka és a felülmondott óceánban fekszenek. Innen szándékoztam útnak indulni és mindaddig haladni, míg csak Indiába nem jutok, hogy ott a Felségtektől rámbízott üzenetet ama fejedelemnek általadjam és ilymódon megbízatásomat teljesítsem.

Ezért eltökéltem magamban, hogy nap mint nap a legszorgosabban feljegyzek mindent, amit ezen az úton cselekszem avagy látok, és megírok minden történetet, amely utunkon velünk megy. És mialatt, Fejedelmi Pártfogóim, éjszaka feljegyzem, ami napközben történt és napközben feljegyzem, ami éjszaka történt, azt is eltökéltem, hogy új tengeri térképet rajzolok, amelyen feltüntettem majd az egész óceán földrajzi fekvését és emez óceán országait. Azonkívül összeállítok egy köny-

vet is, amelyben mindent az equinokciális szélesség és nyugati hosszúság szerint fogok képszerűen megábrázolni.

Hogy mindezt véghezvihessem, okvetlenül szükség lesz rá, hogy megfelelkezsem az álomról és egész figyelmemet a hajózásra fordítsam; mert csak ilymód lehet nagy feladatomnak eleget tenni. Ez mondhatatlanul fáradságos lesz.

1492. augusztus 3, péntek.

1492 augusztus 3-án, pénteken nyolc órakor elhagytuk a Palos partját és többszörös kanyarodással napnyugtáig hatvan tengeri mérföldet tettünk dél felé, ami tizenöt földrajzi mérföldnek felel meg, azután délnyugatnak fordultunk, a Kanári szigetek irányába.

(Columbus hajói augusztus 9-én, szerdán, megérkeztek a Kanári szigetek egyikére, Ferro-ba. Itt élelmet és vizet vettek fel, majd szeptember 6-án, csütörtökön ismét útra keltek. Utjukat három portugál karavella igyekezett elvágni, mert a portugál király nem nézte jó szemmel Columbus vállalkozását.)

Szeptember 10, hétfő.

Nappali és éjszakai utunkon 240 tengeri mérföldet tettünk meg, de csak 192 mérföldet jegyeztem fel, nehogy a legénység az út hosszúsága miatt türelmetlenkedjék.

(Mert Columbus biztosította arról útítársait, hogy India nincs nagyon messze Európa nyugati partjától; a következőkben az adatokat állandóan meghamisította, hogy a többiek ne vegyék észre, mekkora utat tettek már meg.)

Szeptember 16, vasárnap.

... Az idő olyan kellemes, mint Andaluziában áprilisban. Itten történt, hogy először pillantottunk meg nagy tömeg üde zöld füvet, amely csak nemrég szakadhatott le a földről, amiért is mindenki úgy vélekedett, hogy valamely sziget közelében lehetünk, de nem a kontinens közelében; mert úgy gondolom, a kontinens távolabbra fekszik.¹

¹ A fű, amelyről itt Columbus beszél, az ú. n. Sargasso-tenger, az Atlanti óceánon tapasztalható jelenség. A kontinens, amelyről szó van, Cathay vagyis Kína. Columbus Marco Polo útleírása alapján arra számít, hogy előbb azokat a szigeteket kell elérnie, amelyek Kína keleti partját koszorúzzák, közöttük Cipangot, vagyis Japánt.

Szeptember 18, kedd.

Ezen a napon és a rákövetkező éjszakán több, mint 220 tengeri mérföldet tettünk meg, de csak 192-t jegyeztem fel. A tenger egész idő alatt csendes és nyugodt volt, mint a folyó Sevillánál.

Ezen a napon Martin Alonso² a gyorsan haladó Pintával megelőzte hajómat, minekutána karavellájáról értesített, hogy nagy madárrajt látott nyugat felé repülni és így azt reméli, az éjszaka folyamán megláthatja a szárazföldet, ezért siet előre karavellájával. Észak felé homályos pára emelkedett, közeli part jele.

(Sejtelmük tévesnek bizonyult, sok egyéb előjelben is csalódniuk kellett. A tengerészek türelmetlenkedni kezdtek.)

Szeptember 23, vasárnap.

Továbbra is északnyugati irányban haladtunk, időnkint inkább északnak, majd ismét a helyes irányban, tehát nyugatnak és 88 tengeri mérföldet tettünk meg. Láttunk egy galambot, egy pelikánt, egy másik folyami madarat, és több fehér madarat; a fű ismét nagyon sűrű lett, számos rákot találtunk benne.

Minthogy a tenger mozdulatlanul feküdt előttünk, embe-reim morogni kezdtek. Azt mondták, nem fogunk kedvező szelet kapni, hogy haza mehessünk Spanyolországba, mert ezeken a vidékeken az Óceán sose vet nagy hullámokat.

Később mégis magas hullámok jöttek, anélkül, hogy szél fújt volna. Ilymódon ez a szélcsend nagyon is javamra vált. Ilyen csoda utoljára csak a zsidók idejében történt, amikor ugyanis az egyiptombéliek felkerekedtek Mózes üldözésére, aki Izráelt megszabadította a rabszolgaságból.³

Szeptember 25, kedd.

. . . Napnyugtakor megjelent Martin Alonso hajójának korlátjánál, örömtől megindult hangon kiáltott át hozzám, jutal-

² Martin Alonso Pinzón, a Pinta parancsnoka, egyike Columbus első híveinek, maga is nagy áldozatokat hozott a három karavella felszerelésére és ennek fejében bizonyos részesedést várt a nagy vállalkozás jövedelméből.

³ Madariaga kiváló Columbus-életrajzában ebben az utalásban is Columbus zsidó származásának bizonyítékát látja.

mat kért, mert földet pillantott meg. Mikor láttam, hogy Pinzón makacsul megmarad állítása mellett, térdreborultam, hogy hálát adjak Istennek, mialatt Martin Alonso legénységével a *Gloria in excelsis Deo*-t imádkozta. Hasonlókép cselekedett a Santa Maria legénysége is. A Niña tengerészei felkapaszkodtak az árbócokra és mind egy szálíg azt állították, hogy földet látnak. Nekem is úgy rémlett, mintha szárazföld feküdnék előttünk, mintegy 100 tengeri mérföldnyire. Még éjszaka is mindenki egyhangúan úgy vélte, hogy föld van előttünk.

Ekkor megparancsoltam, hogy térjünk el az eddig követett nyugati útiránytól és forduljunk délnyugatnak, amely irányban pillantották meg minden valószínűség szerint a földet. Így aznap 18 tengeri mérföldet haladtunk nyugatra, éjszaka pedig 68 tengeri mérföldet délnyugatra, összesen tehát 86 tengeri mérföldet. De embereimnek csak 52 tengeri mérföldet mondtam, hogy az utazást rövidebbnek lássák. Ilymódon kettős számadást vezettem: a kisebb számú csak szemfényvesztés volt, a nagyobb szám felelt meg a valóságnak.

A tenger nyugodt és síma maradt, úgyhogy sok tengerész beugrott a vízbe és fürdött. Sok doradot és más halat láttak.⁴

Szeptember 26, szerda.

Nyugati irányban folytattuk utunkat déli 12 óráig; azután mindaddig délnyugati irányban haladtunk, amíg észre nem vetjük, hogy az, amit szárazföldnek néztünk, csak az ég egy darabja volt.

Október 10, szerda.

... Ezidőtájt embereim panaszkodtak a hosszú út miatt, amelyet elviselhetetlennek éreztek. De amennyire tudtam, felvidítottam őket és elébük idéztem a jutalmat, amelyet ilymód megérdemelnek. Hozzáfűztem, hogy különben is céltalan efölött vitázni, mert eltökéltem magamban, hogy eljutok Indiába és mindaddig folytatom az utamat, míg Isten segítségével el nem érkezem.

⁴ Aranyszínű halfajta.

Továbbra is nyugat-délnyugati irányban haladtunk. Sokat kellett küzdenünk a hullámokkal, amelyek itt magasabbak voltak, mint bárhol utunk folyamán. Láttunk néhány vihardarát és egy zöld nádszálat, amely a hajó oldala mellett úszott el.

A Pinta tengerészei nádat és botot láttak, egy másik botot ki is halásztak; ez a bot, minden jel szerint éles vasdarabbal lett megmunkálva; még egy nádat halásztak ki és láttak egy kis deszkát és egy olyan fűfajtát, amely a többitől különbözött és a szárazföldön nőtt. A Niña legénysége is a közeli szárazföld jeleit fedezte fel: így egy túskeborkor ágát, melyen piros gyümölcsök voltak. Mindezek az előhírnökök emelkedett, örömteljes érzéssel töltöttek el.

(Aznap napnyugtáig 108 tengeri mérföldet tettünk meg.

Napnyugta után megint visszatértem a nyugati irányba. Óránként 12 tengeri mérföldes sebességgel haladtunk és hajnali két óráig 90 mérföldet tettünk meg. Minthogy a Pinta gyorsabb volt, mint a másik két hajó, a Pinta fedélzetéről fedezték fel a földet, innen adták meg a megbeszélt jeleket.

E földet először egy Rodrigo da Triana nevű tengerész pillantotta meg, bár én éjszaka 10 órakor a hajófar emelvényéről világosságot láttam.

Bár a pislákoló fény oly bizonytalan volt, hogy nem merem földnek mondani, mégis magamhoz hívtam Pedro Gutiérrezt, a király pohárnokát, megmondtam neki, hogy azt hiszem, fényt látok és kértem, nézzen oda ő is; odanézett és ő is látta a fényt. Hasonlókép értesítettem Rodrigo Sanchez de Segoviát, akit a király és királyné megfigyelő gyanánt küldött ki az armada mellé. De ez nem láthatott semmit, minthogy onnan, ahol ő állt, semmit sem lehetett látni. Miután közöltem megfigyelésemet, egyszer-kétszer látták még a fényt felcsillanni; mikéntha kis viaszgyertyát emelgettek volna, amit igen kevesen tartottak közeli szárazföld jelének — de én bizonyos voltam benne, hogy közel vagyunk a parthoz.

Mikor azután az egész legénység összegyűlt, hogy tengerészszokás szerint elénekelje a *Salve Reginát*,⁵ majd pedig hall-

⁵ Columbus tengerészei minden este ezt imádkozták.

gatva várakozott, embereimnek azt a jó tanácsot adtam, hogy gondosan őrkdjenek a hajó orrán és vigyázzanak, nem látják-e meg a szárazföldet. Az, aki elsőnek fogja jelenten, hogy földet lát, mindjárt egy selyemkabátot kap ajándékba, azon jutalmon kívül, amelyet az uralkodópár ígért, hogy tudniillik élete végéig 10.000 maravédi díjat fog kapni.⁶

Hajnali két óra felé tűnt fel a föld, amelytől mintegy 8 tengeri mérföld távolságban lehattunk. Bevontunk minden vitorlát és csak a nagyvitorlával mentünk tovább, minden mellékvitorla nélkül. Azután a part közelébe értünk és ott várakoztunk napfelkeltéig. Péntek volt, amikor egy szigetre értünk, amelyet indián nyelven Guanahani-nak neveznek.⁷

Ott mindjárt meztelen bennszülötteket pillantottunk meg. Martin Alonso Pinzónnak és fivérének, Vicente Yañeznek, a Niña kapitányának kíséretében felfegyverzett csolnakon kiszálltam a szárazföldre. Ott kibontottam a királyi lobogót, miközben a két kapitány egy-egy zöldkeresztes zászlót lobogtatott, ilyent vontunk fel mindegyik hajóra, jobbról és balról koronával díszített F és Y betű állott rajtuk.⁸ Zöld fákkal beültetett és vízben és mindenfajta gyümölcsben gazdag tájék tárult szemünk elé.

Magamhoz hívtam a két kapitányt és a többieket is, akik partraszálltak, továbbá Rodrigo d'Escobedot, az armada jegyzőjét és Rodrigo Sanchez de Segoviát, és felszólítottam őket, hogy személyes jelenlétükkel, mint szemtanuk igazolják, hogy a királynak és királynének, uraimnak és parancsolóimnak nevében birtokba veszem ezt a szigetet, amint ez az okmányokból kitűnik, amelyeket ott kiállítottunk.

Mindjárt összegyülekezett a sziget számos bennszülöttje. Felismervén, hogy oly emberekkel állok szemben, akiket inkább lehet szeretettel, mintsem karddal megmenteni és szent hitünkre téríteni, barátul akartam megnyerni őket s ezért némelyiknek

⁶ Ezt a jutalmat Columbus magának tartotta meg, ezért beszél annyit a kis fényről, amelyet látott. A matróz, aki először látta meg a földet, efölött való elkeseredésében Marokkóba ment és renegát lett.

⁷ Ma Watling szigete, a Bahama szigetcsoportban, angol birtok.

⁸ A király és királyné nevének kezdőbetűi: Fernando és Ysabel.

piros sapkát és üvegből való nyakláncot és más, értéktelen csekélységet ajándékoztam s ők ezeken fölötté örvendeztek. Oly jó barátaink lettek, hogy öröm volt látni. Úszva elérték hajóinkat és papagályokat, gyapotfonálból készült gombolyagokat, gerelyeket és más hasonló holmit hoztak magukkal, s azokat elcserélték arra, amit mi adtunk nekik, így üvegyöngyökre és csengőkre. Mindent nagyon szívesen adtak és vettek — de én úgy sejtettem, hogy mindennek híjjával lehetnek.

Mezítelenül járnak-kelnek, úgy, ahogy Isten megteremtette őket, mind a férfiak, mind a nők, kiknek egyike még nagyon fiatal volt. Valamennyien, akiket így megpillantottam, még fiatalok voltak éveik számára nézve, nem láttam 30 esztendősnél idősebbet. Mindannyian nagyon jó növésűek, testük szép alakú, arcvonásaik megnyerőek. Hajuk sűrű és bozontos, csaknem ló farkához hasonlít, homlokuk fölött rövidre nyírják, egy-két fürtöt kivéve, amelyet hátra vetnek és teljes hosszában hordanak, anélkül, hogy valaha is levágnák. Némelyük szürke színnel festi be magát (a Kanári szigetek lakóira hasonlítanak, akik sem nem fekete, sem nem fehér színűek) ismét mások piros, fehér vagy egyéb színnel; némelyek csak arcukat vagy szemük vagy orruk környékét mázolják be, mások pedig egész testüket.

Fegyvert nem hordanak magukkal, nem is ismerik azokat; megmutattam nekik a kardokat és minthogy tudatlanságból az élüknél fogták meg, meg is vágták magukat. Vasuk egyáltalán nincsen. Gerelyük csak pálca, vas nélkül, hegyén halfoggal, vagy valami más kemény tárggyal ellátva. Általában szépnövésűek, mozdulataik kellemesek.

Egyikük-másikuk testén sebhely látszott. Amikor jelbeszéd segítségével megkérdeztem, mikép értsem ezt, tudtomra adták, hogy földjüket megrohanják a szomszédos sziget lakói, akik el akarják fogni őket és akikkel meg kell küzdeniök. Akkor is és most is olykép vélekedem, hogy a kontinens lakói azok, akik a szigetlakókat rabszolgának akarják elhurcolni. E bennszülöttek minden bizonnyal hűséges és okos szolgálkká válhatnak, mert azt tapasztaltam, hogy rövid időn belül meg tudnak ismételni mindent, amit mondok nekik; egyebekben is úgy vélem, hogy könnyen megtérhetnek a keresztény hitre, mivelhogy minden jel szerint nem tagjai semmiféle szektának sem. Ha a Mindenha-

tónak úgy tetszik, hazautazásomkor magammal viszek hat ilyen embert, hogy Felségteknek bemutatthassam őket és hogy megtanulják a nyelvet. Ezen a szigeten nem találtam állatokat, a papagályokat kivéve.

Október 13, szombat.

... Mindent a legnagyobb figyelemmel szemügyre vettem és igyekeztem megtudakolni, vajjon akad-e arany ezen a vidéken. Észrevettem, hogy némelyik embernek az orra át van lyukasztva és a nyílásba egy aranydarabkát toltak. Jelbeszéd segítségével megtudtam, hogy ha az ember délre utazik, egy királyhoz ér, akinek nagy aranyedények és sok aranydarab van a birtokában. Igyekeztem rábírní őket, hogy engem odakísérjenek, de később be kellett látnom, hogy nem hajlandók erre. Ezért elhatároztam, hogy holnap estig itt maradok, azután pedig tovább megyek, délnyugat felé, ahol számos bennszülött kijelentése szerint mind déli, mind északnyugati és délnyugati irányban, földnek kell lennie. Azt is tudtomra adták jelekkel, hogy az északnyugati vidékek lakói gyakran idejönnek, hogy leigázzák őket. Így hát eltökéltem magam, hogy délnyugat felé haladok, aranyat és drágakövet keresni.

Október 14, vasárnap.

Mikor a nap felkelt, vízre bocsáttattam hajómnak és a másik két karavellának csolnakjait és a sziget partja mentén észak-északkeleti irányban eveztem, hogy átkutassam a szembenfekvő keleti partot és felkeressem az ottani telepeket, amelyek közül egy-kettőt nemsokára meg is pillantottam, ahonnan a bennszülöttek nagyszámban sereglettek a partra, kiáltozva és Istennek hálaalkodva. Némelyek vizet hoztak, mások meg ételeket, miközben egyesek, midőn észrevették, hogy én nem megyek ki a partra, beugrottak a vízbe és úszva közeledtek felénk és kérdeztek minket, amennyire megértettük, hogy vajjon az égből jöttünk-e hozzájuk. Egy agg ember beszállt hozzám a csolnakba, mialatt mások fennszóval így hívogatták az egész népet, férfiakat és asszonyokat: „Nézzétek az embereket, akik az égből jöttek és adjatok nekik enni és inni!”

Mindent jól szemügyre akarok venni, hogy Felségteknek pontos jelentést tehessek; továbbá alkalmas helyet keresvén,

ahol egy kis erődítést építhetek, ma kutató útra indultam, és egy félszigetre letem, amelyen hat kunyhó állt és amelyet néhány napi munka árán szigetté lehet változtatni. De az ilyfajta átalakítás nem is látszik szükségesnek, mivelhogy a sziget lakosai vajmi kevéssé ismerik a fegyverek használatát, amiről majd Felségtek személyesen is meggyőződhetnek ama hét emberrel kapcsolatban, akiket elfogattam, hogy magammal vigyem őket Spanyolországba, ahol megtanulhatják nyelvünket, mielőtt visszahozzuk őket. Ha Felségtek azt parancsolnák, hogy vigyük a sziget valamennyi lakóját Castiliába, avagy pedig, hogy tartsuk őket saját szigetükön rabszolgák gyanánt, ez a parancs könnyen teljesülhetne, mert vagy ötven emberrel valamennyiüket sarkunk alá hajthatjuk és mindenre kényszeríthetjük.

Október 15, hétfő.

(Columbus áthajózik egy másik szigetre, miután az első szigetet San Salvadornak keresztelte el.)

... Ide érkezve egy nagy bennszülött-kanoét találtam, amely a Niña oldalán kötött ki. Az egyik San Salvadorbeli szigetlakó, akit a Niñára osztottunk be, a tengerbe vetette magát, majd beugrott a kanoéba. Az előző éjszakán egy másik bennszülött is kiszökött a partra — most ez is a kanoéba rohant, amely oly vilámsebesen elevezett, hogy csolnakjaink a nagy előny miatt utól nem érhatték. Így ez a kanoé minden igyekezetünk dacára sértetlenül érte el a partot, mire a két szökevény kiszállt és hanyathomlok elfutott, néhány emberünk, aki partra lépett, hogy elfogja, hasztalanul üldözte őket. Birtokunkba vettük az otthagyt kanoét és a Niñához kötöttük, amelyhez ebben a pillanatban más irányból egy másik bennszülött-kanoé érkezett. Ebben egy ember ült, aki egy gombolyag gyapotot akart kicserélni. Minthogy a bennszülöttet nem lehet rávenni, hogy a karavella fedélzetére jöjjön, néhány tengerész a vízbe ugrott és elfogta. Magam a hajó farán álltam és onnan figyeltem a történeteket. Az embert magam elé vezettettem, megajándékoztam egy vörös sapkával, néhány zöld üveggyönggyel, amelyet a karjára akasztottam és két csengővel, amelyet a fülére erősítettem és meghagytam, hogy adják vissza kanoéját, amelyet közben hozzákötöttek egyik hajónkhoz és engedték ismét a partra.

Ennekutána elvitorláztam a másik sziget irányában, amelyet nyugat felé láttam feküdni; egyben intézkedtem, hogy a másik kanoét eresszék szabadon. Visszapillantottam a partra, éppen abban a percben, amikor odaérkezett a bennszülött, akinek visszaadtam szabadságát és akit megajándékoztam a felülmondott tárgyakkal, anélkül, hogy elfogadtam volna értük a felajánlott gyapotgombolyagot; jól láthattam, hogy a többi bennszülött köréje sereglik. A szabadonbocsátott ember a lelkükre beszélt és megmagyarázta nekik, hogy csodálattal adózik irántunk, mert jóindulatú emberek vagyunk és hogy a szökevény bizonyára valamiképpen megsértett bennünket és azért akarhatuk magunkkal vinni. Éppen azért viselkedtem így ezzel a férfival szemben, azért bocsátottam szabadon és ajándékoztam meg, hogy becsületünk legyen előtte és ha valamikor Felségtek ismét embereket kegyeskednek majd ide küldeni, azok jó fogadásban részesüljenek. Egyébként a tárgyak, amelyeket neki ajándékoztam, legfeljebb négy maravédit értek...

... E szigetek éghajlata igen mérsékelt, növényzetük gazdag, üde zölddel borítja őket és igen termékennyé teszi. Bizonyára van itt töméntelen dolog még, amit nem ismertem meg, mert nem akartam az időt pocsékolni, hogy minél több szigetet felkereshessek, ahol aranyat remélek találni. Mivelhogy az az arany, amelyet e szigetlakók karukon és lábukon hordanak, csakugyan valódi arany, mert összehasonlítottam az én aranyaimmal, és ily módon bizonyíték arra, hogy e szigeteken arany lelhető, Isten segítségével rá kell, hogy bukkanjak lelőhelyükre is.

Miközben tehát úton voltam Santa Maria szigete és ama másik nagyobb sziget között, amelynek Fernandina nevet adtam.⁹ egy kanoéra akadtam, melyben csak egy ember ült, aki Santa Mariáról Fernandinára igyekezett. Csolnakjában találtam egy kis kenyeret, nem nagyobb, mint az öklöm, egy vízzel telt tökört, egy kis vörös földet, amelyből pépet készített és néhány száraz levelet, amit a bennszülöttek nagyon sokra becsülhetnek, mert már San Salvadorban úgy nyújtották át nekem, mint ajándékot. Egy magakészítette kosár is volt az embernél, benne egy

⁹ Ma Long Island a neve.

Cuba

kis üveggyöngylánc és két castiliai pénzdarab, amiből arra következtettem, hogy San Salvador szigetéről jön, útközben érintette Santa Maria szigetét és most Fernandina szigetére igyekszik. Kanoéjával hozzánk csatlakozott és engedélyt kért, hogy hajónkhoz erősítse, amit meg is engedtem neki. Kanoéját odaköttem a hajóhoz, megparancsoltam, hogy jól vigyázzanak holmijára, adjanak neki kenyeret és mézet és innivalót. Később Fernandina szigetén majd partrateszem és visszaadatom minden holmiját, hogy mindenütt csak jót mondjon rólunk. Ha azután Felségtek egyszer, ha Isten is úgy akarja, ideküldenek valakit, tisztelettel fogják fogadni és mindent meg fog kapni a bennszülöttektől, amit csak akar.

(Columbus ezután meglátogatja Fernandina szigetét és más szigeteket, aranyat keresve.)

Október 24, szerda.

Tegnap éjfél tájban felszedtem a horgonyt a Sziget-fok előtt, amely Isabella szigetén terül el, hogy Kuba szigetére vitorlázzam, amelyről a San Salvadorról magunkkal hozott emberek azt mondják, hogy igen kiterjedt és hogy iparúzó nép lakja; gazdag aranyban és fűszerben, sok nagy hajó és gazdag kereskedő hazája. Az indiánok szerint Kuba nyugat-délnyugati irányban fekszik, ami igaznak látszik, mivelhogy jelbeszédükből és a többi szigetlakó jeleiből — akiknek nyelve idegen számomra — úgy veszem ki, hogy Cipango szigetéről van szó, amelyről a legbámulatosabb csodákat mesélik és amely a térképek szerint, amelyeket láttam, ezeken a vizeken kell, hogy találtassék...

(Így jut el Kuba szigetére.)

Október 28, vasárnap.

... Sosem láttam még ennél szebb helyet. A folyó mindkét partját viruló zöld fák szegélyezik, amelyek egészen mások, mint honi fáink. Ezerféle virág és gyümölcs függ rajtuk, közöttük számtalan, egészen kicsi madár édesen dalolgat. Rengeteg pálmafát láttam, másfajtájúak, mint amelyeket Guineában és Spanyolországban látni; közép nagyságúak, fölötté széles leveleikkel a bennszülöttek házukat fedik be. A talaj sík és egyenletes ...

... Amint hajómmal a parthoz közeledtem, éppen két

kanóé bukkant fel. Alig vették észre a bennszülöttek, hogy a matrózok csolnakba szállnak és eleveznek, kikötőhelyet keresni és megmérni a folyó mélységét, mindjárt kereket oldottak.

Az indiánok azt mesélték, hogy ezen a szigeten aranybányák és gyöngyök találhatók. Csakugyan olyan helyre bukkantam, amely gyöngyök képződésére alkalmasnak látszik, valamint kagylókra, amelyek világos jelei ennek. Azt hiszem, nem tévedek, ha azt vélem, hogy a Nagy Kán hatalmas hajói itt kötnek ki és hogy innen a kontinensig a tengeri út csak tíz napig tart.

Ezt a folyót San Salvadornak kereszteltem el.

(Columbus továbbra is abban a hiszemben él, hogy közeledik a Nagy Kán birodalmához.)

November 1, csütörtök.

... Ez a folyó igen mély, torkolatánál a hajók egészen a partig tudnak menni. Édesvizet csak a torkolattól négy mérföldnyire találtunk. Nincs kétség, hogy ez a kontinens és hogy Zayto és Quisay¹⁰ előtt állok, vagy 400 tengeri mérföldnyire mindkét helytől. Kitetszik ez a tenger viselkedéséből is, amelynek áramlásai egészen mások itt, mint eddig voltak. Tegnap, amint északkeletnek vitorláztam, nagy hideget észleltem.

November 2, péntek.

Elhatároztam, hogy kiküldök a partra két spanyol embert, még pedig bizonyos Rodrigo de Xeres nevezetűt, aki ayamonte-i lakos, és egy másikat, bizonyos Luis de Torrest, aki kikeresztelkedett zsidó, valamikor a murciai kormányzó szolgálatában állt és állítólag bírja a héber és a káldeus nyelvet és egy kevésbé az arabot is. Velük küldtem két indiánt: az egyiket azok közül választottam ki, akiket Guanahani szigetén vettem a hajóra, míg a másikat a folyóparti telepek lakói közül szemeltem ki. Valamennyien üveggyöngyöket visznek magukkal, hogy módjukban álljon csere útján élelmet szerezniük, ha hiányt szenvednének. Hat nap múlva kell visszatérniük. Továbbá adtam nekik fűszermintákat is, hogy kérdezősködhessenek, vajjon akad-e erre felé ilyen fűszer. Megtanítottam őket, mimódon kell amaz

¹⁰ Columbus itt két városra gondol, amelyet Marco Polo említ kínai útjának leírásában: Zaiton és Quinsai.

ország uralkodója után tudakozódniok és, ha találkoznának, mit mondjanak Castilia uralkodójának nevében: ez utóbbi küldött engem, hogy néki uralkodómnak sajátkezű írását és ajándékát átaladjam, hogyléte felől tudakozódjam, barátságát kérjem és felajánljam szolgálataimat mindenben, amit csak kíván és így tovább. Továbbá lelkükre kötöttem követeimnek, hogy pontos híreket és adatokat hozzanak a tartományokról, kikötőkről és folyókról, amelyekről hallottam, állapítsák meg, milyen messzire fekszenek kikötőhelyemtől és hasonló egyéb dolgokat tudakoljanak meg.

November 4, vasárnap.

Napkeltekor csolnakomon kimentem a partra, hogy vadász-szam ama madarakra, amelyeket a minap láttam. Visszatértemkor feikeresett Martin Alonso Pinzón és két kis fahéjkérget hozott. Értésemre adta, hogy egy portugál, aki a Pinta fedélzetén van, megfigyelte, hogy az indiánok sokat hoztak abból a fedélzetre, de nem mert vásárolni belőle, mert félt, hogy megbüntettem, minthogy büntetéssel fenyegettem meg mindenkit, aki csereberél. Martin Alonso továbbá előadta, hogy az az indián vörös epreket is mutatott, akkorákat, mint a dió. A Pinta másodcsolnakmestere pedig azt hozta hírül, hogy fahéjnövényeket talált. Mindjárt odamentem a megjelölt helyre, de meg kellett állapítanom, hogy nem fahéj, amit látott.

Néhány indiánnak megmutattam a Castiliából magunkkal hozott fahéj- és bors-mintákat. Azt mondták, ismerik ezeket a fűszereket; jelekkel tudtomra adták, hogy nem messze innen, délkeleti irányban e fűszerek nagy tömegben lelhetők. Mutattam nekik aranyat és gyöngyöt is, mire néhány élemedett korú bennszülött azt mondta, hogy egy Bohio nevezetű helyen arany főlöslégben található és hogy ama vidék lakosai karjukon, lábukon, nyakukon és fülükben aranyat hordanak; ugyanott gyöngy is akad bőven. Azonkívül úgy értettem jeleikből, hogy amaz országban nagyobb hajók és áru is van; mindez innen délkeletre volna. Még távolabbra pedig olyan emberekre lehet bukkanni, akik egyszeműek és olyanokra, akiknek kutyaorruk van, emberhúsból élnek és ha valaki a körmük közé kerül, mindjárt lefejezik, hogy vérét igyák és megférfiatlanítsák.

November 6, kedd.

Tegnap éjszaka visszatért a két férfi, akit a belső területek kikutatására küldöttem el. Beszámoltak arról, hogy 48 tengeri mérföldnyi út után egy telepre értek, amely vagy 50 kunyhóból állt és mintegy ezer lakója lehetett, mert bebizonyított módon ugyanabban az épületben többen laktak. Ezek a kunyhók egy katonai tábor tágas sátraira hasonlítottak. A bennszülöttek, szokásuk szerint, ünnepélyesen fogadták őket; férfiak és nők sereglettek elébük, hogy láthassák őket és a legjobb házakban kaptak szállást. Az indiánok csodálkozásuknak számos jelét adták és jelekkel kifejezték ama hiedelmüket, hogy a jövevények egyenesen az égből érkeztek, majd megtapogatták kezüket, lábukat csókdosták és ételekkel kínálták őket.

A két spanyol ember hírül hozta továbbá, hogy ama telepre való érkezésükkor a főnökök a legelőkelőbb épületekbe vitték őket és két székkal kínálták meg, amelyre le is ültek, miközben a bennszülöttek körülöttük a földön helyezkedtek el. Az indián, aki kíséretükben volt, elmagyarázta a többi indiánnak a keresztények életmódját és kijelentette, hogy a keresztények derék emberek. Ezek után a férfiak visszavonultak, hogy helyet adjanak a nőknek, akik hasonlóképpen letelepedtek a földre, a spanyolok köré, kezüket, lábukat csókdosták, tapogatták őket, hogy meggyőződjenek, vajjon húsból és vérből valók-e. Végül is arra kérték a spanyolokat, hogy legalább öt napig időzzenek náluk.

... Továbbá elmesélte a két spanyol ember, hogy útközben egész sereg bennszülöttel találkozott, akik telepükre hazatérőben voltak és tüzet és bizonyos gyökereket tartottak kezükben, hogy szokásukhoz híven befüstöljék magukat.¹¹ Nem találtak olyan telepre, amely több, mint öt kunyhóból állt volna. Mindenütt ugyanolyan fogadtatásban részesültek.

... Ezek az emberek ravaszságot nem ismernek és nem igen harciasak. Férfiak és nők meztelenül járnak-kelnek, ahogy Isten megteremtette őket, a nők ugyan gyapot kendőt hordaniak a lágyékuk körül; de ez minden. Fölötte tisztelettudóak. Bőrük színe nem nagyon sötét, világosabb, mint a Kanári szigeteken lakó nőké. Bizonyos vadgyok benne, Felséges Parancsolóim,

¹¹ Első találkozás a dohánnyal!

hogy ezek az emberek jó keresztények lesznek, mihelyt jámbor és hívő férfiak beszélni tudják az ő nyelvüket. Ezért bízom Istenben, hogy Felségtek mielőbb kegyeskedni fog ilyen férfiakat ide küldeni, hogy megtérítsék és az egyház ölébe vezessék eme nagyszámú népességet, mert elpusztulnak ama népek, amelyek nem akarnak az Atya, Fiú és Szentlélek Szentháromságához megtérni. És, ha Felségtek földi tartózkodásának ideje lejárt — mivelhogy valamennyien halandók vagyunk — akkor a Királyságokban a legnagyobb nyugalom fog uralkodni, mert minden eretnekségtől és minden gonosz szellemtől megszabadultak, miközben Felségtek lelke Teremtője elé járul, akihez buzgón könyörgök, hogy Felségteket hosszú élettel ajándékozza meg és engedje meg, hogy királyságukat és birodalmukat mindegyre kiterjeszthessék és hogy Felségteknek szilárd akaratot adjon a szent keresztény vallás terjesztésére, amint Felségtek eddig is tették. Amen!

Ma ismét vízre bocsáttattam hajómat és készülök tovább utazni, hogy jövő csütörtökön a Mindenható nevében elvitorlázhassam aranyat, fűszert és új országokat keresni.

(Columbus délkeletnek fordul, mert azt hiszi, hogy abban az irányban aranytermő szigetre talál. Ezért nem jut el a közel fekvő szárazföldre, Mexikoba.)

November 12, hétfő.

... Mindezek a partszegélyek lakottak, különösen a folyó szomszédságában, amelynek Rio del Sol nevet adtam. Előtte való nap, vagyis november 11-én, vasárnap, azt a gondolatot forgattam elmémben, hogy célirányos lenne a folyópart néhány lakóját magammal vinni: megmutathatnám őket a spanyol uralkodóknak, megtanulhatnák a spanyol nyelvet, és ilymód hazájukba való visszatértük után megbízható felvilágosítással szolgálhatnának az ország belsejének természete felől és a keresztények tolmácsai lehetnének. Egyúttal a mi erkölcsünket és szokásainkat és hitünket is felvennék...

... Tegnap egy kanoé kötött ki mellettem, benne hat fiatal fiú, kik közül öten a fedélzetre jöttek; elfogattam őket, hogy magammal vigyem Spanyolországba. Később elküldtem néhány emberemet egy telepre, amely a folyó nyugati oldalán feküdt.

Embereim hét, részben fiatal, részben idősebb nővel és három gyermekkel tértek vissza, ezeket is magammal óhajtom vinni Spanyolországba. Abban a meggyőződésben cselekedtem ezt, hogy az emberek Spanyolországban jobban viselkednek majd, ha országukbéli nők lesznek velük, mivelhogy gyakorta megtörtént, hogy a férfiak, akiket Guineából Portugáliába vittek, hogy megtanulják az ország nyelvét és hazájukba való visszatérésükkor, amint a portugálok gondolták, meghálálják a jó bánásmódot és az ajándékokat, amelyekben részesültek, mihelyt partra értek, úgy eltűntek, hogy senki sem látta őket. Az én bennszülötteim nem fognak így cselekedni; minthogy asszonyaik velük vannak, mindent szívesen meg fognak tenni, amit az ember kíván tőlük. Ezek az indián nők megtanítják majd a mieinket nyelvükre, amely valamennyi indiai szigeten ugyanaz; a bennszülöttek mindannyian megértik egymást és kanoéikon felkeresik mind a szigetet. Guineában másképp áll a dolog: ezer különböző nyelvet beszélnek és egyik vidék lakosai nem értik meg a másik vidékét.

Ma éjszaka megjelent a hajóm fedélzetén az egyik asszony férje, atyja annak a három gyermeknek — egy fiúnak és két leánynak — akiket itt tartottam és arra kért, engedjem meg, hogy ő is elkísérhesse szeretteit. Ez nagyon tetszett nekem és a többi indián is örült, amiből arra következtetek, hogy valamennyien rokonságban vannak egymással. A férj negyven-negyenöt éves lehet.

November 16, péntek.

Szokásom lévén, hogy minden kikötőhelyemen keresztet állítok fel, itt is meg akartam ezt tenni és ezért csolnakommal az öböl bejáratához eveztem. Egy földnyelven két jókora gerendát találtam, amelyek közül az egyik hosszabb volt, mint a másik és oly mesteri módon feküdtek keresztbe egymáson, hogy egy asztalos nem illeszthette volna jobban össze. Rövid ideig áhítatoskodtam a kereszt előtt és fájából egy másik igen nagy és magas keresztet készíttettem. Végig menvén a part mentén, nádat találtam és minthogy nem tudtam, hol nőhet ez, feltételeztem, hogy valamely folyó sodorta ide a partra...

... Matrózaim egy állatot fogtak, amely olyan volt, mint

egy borz, és hálójukkal többek közt kihalásztak egy halat, amely disznóhoz hasonlított: bizonyos, hogy nem tonhal, mert egészen pikkelyek fedik és farkán és szemén kívül sehol sincs rajta lágy rész. A pikkelypáncél alatt nyílása van az exkrementum kivezetésére. A halat besózattam, hogy alkalmas időben megmutathassam a királynak és a királynénak.

November 17, szombat.

... A hat fiatal indián közül, akiket elfogtam és a Niña fedélzetére vitettem, ma a két legidősebb megszökött.

November 21, szerda.

... A mai napon Martin Alonso Pinzón, karavellájával, a Pintával, elvált a másik két hajótól, nemcsak anélkül, hogy erre parancsot kapott volna, hanem az admirális¹² határozott akarata ellenére is. Az admirális elmondja, hogy Pinzón csak kapzsiságból cselekedett így, abban a hiszemben, hogy sok aranyat talál, ha hallgat az egyik indiánra, akit az admirális a Pinta fedélzetére vitetett. Ilymódon szökött meg Pinzón anélkül, hogy tekintettel lett volna az armada többi részére és anélkül, hogy a rossz idő irányváltoztatásra kényszerítette volna, pusztán saját feje után menve. Ehelyen még azt írja az admirális: „És még sok más csúf dolgot mondott és tett ellenem.”¹³

November 23, péntek.

Egész nap a part felé vitorláztam, megtartva a déli irányt, gyenge kelet-északkeleti széllel és egy áramlat ellen, amely a parthoz való közeledésemet annyira megnehezítette, hogy napnyugtakor még éppolyan messze voltunk tőle, mint reggel. Az először megpillantott hegyeken túl, most távolabbi, kelet felé terjedő ország látszott, amelyet a fedélzeten levő indiánok Bohíonak neveztek. Elmondták, hogy ez az ország igen nagy és

¹² Az admirális: Columbus. Las Casas ezt a részt nem szóról szóra vette át Columbus naplójából, hanem csak kivonatatosan közli, tehát harmadik személyben beszél az „admirálisról”.

¹³ Pinzón szökése Columbast ettől kezdve állandóan nyugtalanítja. Fél, hogy Pinzón nem fog becsületesen megosztani vele az aranyon, amelyet talál; és főképp attól fél, hogy Pinzón nélküle és előtte tér haza Castiliába és learatja helyette a dicsőséget.

olyan emberek lakják, akiknek csak egy szemük van a homlokuk közepén és mások, akiket ők kannibáloknak neveznek és akiktől szemlátomást nagyon félnek. Amikor észrevették, hogy ebbe az országba készülök utazni, majdnem megnémultak a rémülettől és kijelentették, hogy a kannibáloknak kitűnő fegyvereik vannak és megeszik azt, aki hatalmukba kerül.

Azt hiszem, valami igazság mégis csak lesz az indiánok állításában és ama bennszülöttek, mivelhogy fegyvert hordanak, nem lehetnek oktan állatok. Ama kannibálok bizonyára elfogtak néhány indiánt, akiknek a rokonai, amikor látták, hogy hozzátartozójuk nem tér vissza, azt képzelték, hogy megették őket. Végére is egynémely indián hasonlót gondolt rólunk, keresztényekről is, amikor először jelentünk meg partjaikon.

November 26, hétfő.

. . . Az indiánok közül, akikkel eddig találkoztam, egy sem titkolta el, mennyire retteg Caniba vagy Canima lakóitól. Azt állítják, hogy Bohio szigetén laknak, amely sziget nézetem szerint igen nagy lehet. Ezek a kannibálok, mint hírlík, elhurcolják az indiánokat országaikból és házaikból, mert az indiánok fölötté gyávák és védtelenek. Az indiánok, akik velem vannak a hajón, nem szoktak a partok közelében tanyázni, mert Bohio szigete nagyon közel fekszik. Amint az armada nekikészülődött, hogy Bohio szigetére hajózzék, az indiánokat vad rémület fogta el, félvén, hogy felfalják őket. Esküdöztek, hogy a canibabelieknek egyszemük és kutyaarcuk van.

Úgy vélekedtem, hogy az indiánok nem mondanak igazat és gyanakodtam, hogy a félelmes emberevők nem lehetnek mások, mint a Nagy Kán alattvalói, akik őket időnkint fogságba hurcolják.

(Columbus ezután a mai Haiti szigetére ér; emberevőket nem talál, a táj szépsége elbűvöli.)

November 29, csütörtök.

. . . A tengerészek behatolván az egyik kunyhóba, ott egy darab viaszra leltek, amelyet megőriztem, hogy megmutathassam a királynak és a királynőnek. Ahol viasz van, más hasznos termékeknek is kell lenniük. Ismét egy másik házban a tengeré-

szek egy emberi koponyát találtak, amely egy kosárkában volt, a kosárka pedig egy másik kosárban, amely egy cölöpön függött; egy másik telepen ugyanilyen felfedezést tettek. Mint-hogy ezek a házak elég nagyok ahhoz, hogy több embernek szállást adjanak, arra a következtetésre jutottam, hogy ezek a koponyák a család ősapjának maradványai lehetnek, azéi, akitől a kunyhó lakói származnak.

December 3, hétfő.

. . . Mikor arra a helyre értünk, ahol a csolnakokat hátrahagytuk, elküldtem néhány emberemet amaz emelkedésre, amelyet nemrég megmásztam, mivelhogy úgy emlékeztem, mintha ott egy nagy méhkast láttam volna. Mielőtt még ezek az emberek visszatértek, az indiánok nagy számban sereglettek össze azon a helyen, ahol a csolnakok álltak, amelyekben már teljes kíséretemmel helyet foglaltam. Az egyik bennszülött begázolt a folyóba és odajött a csolnak oldalához és hosszasan beszélt hozzánk anélkül, hogy egy szót is értettünk volna. Csak azt láttam, hogy a többi indián beszéde alatt időnként kezét az égre emelte és hangos kiáltozásba tört ki, amit én úgy magyaráztam, hogy biztosítani akarnak bennünket jószándékukról és kifejezik megérkezésünkön érzett örömüket. De nemsokára észrevettem, hogy az indián, aki velünk jött, színében elváltozott, viaszszárga lett, egész teste remegett és taglejtésekkel únszolt bennünket, hogy mihamarább hagyjuk el a folyót, mert ama bennszülöttek azon vannak, hogy valamennyiünket megöljenek. Azután odalépett egyikünkhöz, aki töltött parittyát hordott és azt megmutatta a szigetlakóknak. Viselkedéséből megértettem, hogy azt magyarázza nekik, mi mindnyájukat megölik, mert az a fegyver igen messzire ér és gyilkol. Azután ugyanez az indián megragadott egy kardot, kihúzta hüvelyéből és földiei felé tartotta, miközben kijelentéseit megismételte. Mikor az indiánok ezt meghallották, gyorsan kerekét oldottak. De a bennszülött még akkor is reszketett, mint egy nyárfalevél, mikor a veszedelem már régen elmúlt, mert gyáva és bátortalan volt, jóllehet testére nézve erőteljes.

Nem akartam elhagyni a folyó medrét, sőt inkább azt pa-

rancsoltam, menjünk tovább a folyón fölfelé, hogy elérjük azt a helyet, ahol az indiánok tökéletesen meztelenül és vörössel bemázolva, ismét nagyszámmal összesereglettek; némelyikük tolldísz hordott fején és valamennyiük egy köteg gerelyt tartott kezében.

Hozzájuk léptem, néhány kenyeret nyújtottam át nekik és kértem, hogy cserében adják ide gerelyüket. Készségesen beleegyeztek, minden gerelyért egy csengőt, egy rézgyűrűt vagy üveggyöngyöket kaptak és oly szelidek és bizalmasak lettek, hogy odajöttek a csolnakokhoz és a legkisebb apróságért, amit nekik cserébe ajánlottunk, mindenüket ideadták. A matrózok megölték egy teknősbékát és feldarabolták páncélját. A hajóinasok az indiánoknak adtak egy köröm nagyságú darabot a teknősbéka héjjából, mire az indiánok egy köteg gerelyt adtak nekik cserébe.

Ezek a szigetlakók éppen olyanok, mint azok, akikkel eddig találkoztunk. Ők is úgy hitték, hogy mi egyenesen az égből csöppentünk ide és bármi felajánlott csekélységért szívesen lemondtak minden ingóságukról; ennek okából úgy vélekedem, hogy nem másként cselekednének az arannyal és a fűszerrel sem, ha ez birtokukban volna.

Egy szép, nem nagyon nagy kunyhót pillantottam meg ott, amelynek, mint a többi kunyhónak ezen a vidéken, két bejárata volt; beléptem és nagy álmélkodásomra egy lakást találtam belül, különálló szobákkal, amelyek úgy épültek, hogy nem is lehet leírni; a mennyezetről kagylók és más tárgyak függtek alá. Azt gondoltam, hogy ez az épület templom lehet. Odahívtam az indiánokat és jelbeszéd segítségével igyekeztem meg tudakolni, hogy vajjon itten végzik-e áhítatosságukat, de tagadták. Sőt egyikük kezével felnyúlt a mennyezetre és leszedett onnan mindent és fölajánlotta nekem. Beértem azzal, hogy egy-két tárgyat elfogadtam.

December 6, csütörtök.

Mikor a nap felkelt, hajóm 16 tengeri mérföldnyire volt az öböltől. Az öblöt Puerto Marianak neveztem el. Egy délkeletre fekvő szép hegyfoknak Cabo de la Estrella (Csillagfok) nevet adtam. Úgy vélekedtem, hogy ez a fok a legdélibb pontja

ama szigetnek és 28 tengeri mérföld távolságra fekszik. Mintegy 40 tengeri mérföldnyire ettől kelet felé egy másik, nem igen nagy földdarab bukkant fel, amely sziget alakú volt. Kelet felé is, mintegy 54 tengeri mérföld távolságra egy másik, igen szép alakú hegyfokot pillantottam meg, amely élesen kiugrott és amelynek Cabo del Elefante nevet adtam.

. . . Az öböl szépsége és előnyös fekvése kellemesen lepett meg. Ámbátor már Kuba öbleit is módfelett dicsértem, meg nem állhatom, hogy ki ne jelentsem, miszerint ez az öböl semmiben sem marad el a többi öböl mögött, sőt inkább még azokat is fölülmúlja . . .

. . . . A hajók közeledésére az indiánok elillantak, miképpen a többi szigeten is cselekedtek. A kis szigetek bennszülöttjei, kiket magammal hoztam, oly mohó vágyat mutattak, hogy ott-honukba visszatérjenek, hogy fejemben azt a gondolatot forgattam, mikép vissza is viszem őket, azon mód, amint elhagyom ezt a szigetet, ahol most időzöm. Mert bizalmatlansággal viselkedtek irányomban, amióta észrevették, hogy nem igyekszem visszatérni szülőföldjükre. Ennek okából már nem nagyon hittem abban, amit beszéltek, attól eltekintve, hogy én sem értettem őket jobban, mint ők engem. Az én indiánjaim rendkívül való módon rettegtek a szigetiakóktól . . . Adja Isten, hogy egy gazdag aranybányára bukkanjak, mielőtt hazatérek Spanyolországba.

December 9, vasárnap.

. . . Az öböl háromezer lépés hosszúságban nyomul be a partra, szirtek nincsenek benne, feneke homokos, úgyhogy bármely hajó kényelmesen bemehet, és horgonyt is vethet minden félelem nélkül. Az öböl legbelsejébe két kis folyó torkollik. Túlán kellemetes síkságok terülnek el, amelyek Castilia síkjaira emlékeztetnek, de szebbek azoknál. Ez indított arra, hogy ez országot Españólanak (Spanyol szigetnek) nevezzem el.

December 13, csütörtök.

. . . Ezek az emberek most eljutottak ama telepig, amely a tengerparttól 18 mérföldnyire fekszik, délkeleti irányban, egy messze kiterjedő síkság közepén. Oda érkezvén, a telepet pusz-

tán és elhagyatottan találták, minthogy a szigeti lakók a keresztények közeledésére a sziget belsejébe menekültek és hátrahagyták minden vagyonukat. A telep mintegy ezer házból állt és több, mint háromezer embernek nyújthatott szállást. Az indián, akit magunkkal vittünk, utána futott a menekülőknek és rájuk kiáltott, hogy álljanak meg és ne féljenek, mert ezek az idegenek nem Canibából jöttek, hanem éppen ellenkezőleg, az égből szálltak alá és a legszebb dolgokat ajándékozzák mindenkinek, akivel csak találkoznak. Ezek a buzdítások oly mélyen megillették a bennszülötteket, hogy hovatovább megjött a bizalmuk és vagy kétezren a keresztények elé sereglettek, majd pedig szokásukhoz híven, kezüket fejükre tették, tiszteletük és szeretetük jeléül. Mindazonáltal továbbra is egész testükben remegtek mindaddig, amíg az indián szavai és embereimnek jóindulatú maguktartása meg nem győzte őket.

Embereim továbbá arról is beszámoltak, hogy az indiánok, miután teljesen megnyugodtak, visszatértek kunyhójukhoz és onnan mindenféle ennivalót hoztak ki, különösen a Names nevű eledelt, amelyet bizonyos nagy répához hasonló gyökekből készítenek és a bennszülötteknek ez a legfőbb táplálékuk. Belőle készítik kenyerüket, amelynek gesztenyeíze van — aki belőle evett, azt hitte, gesztenyét eszik. Halakat és más birtokukban levő dolgokat is hoztak.

Minthogy az én indiánjaim megértették, hogy egy papagályt szeretnék, úgylátszik elárulták ezt az óhajomat a sziget lakóinak, mert íme, azok sietve megajándékoztak papagályokkal és mindenféle egyéb dologgal, anélkül, hogy viszonzást kértek volna. Arra kértek, ne menjek el többet tőlük, hanem legalább ezt az éjszakát töltsen náluk és megígérték, hogy még sok mindent fognak nekünk ajándékozni, olyan dolgokat, amelyeket a hegyek közt rejtettek el.

Miközben ezek az indiánok velünk társalogtak, hirtelen nagy sereg bennszülött tűnt fel, közöttük a férje annak az indián nőnek, akit nagy tiszteletadások közt visszaküldtem és akit most vállukon hoztak. Azért jöttek, hogy megköszönjék a jó-ságos bánásmódot és a kapott ajándékokat.

Embereim még azt is mesélték, hogy ezek a bennszülöttek még tetszetősebb külsejűek és még barátságosabbak, mint azok,

akikkel eddig találkoztunk — de azt az állítást nem fogadom el, mert ugyanezt el lehet mondani a többi sziget lakóiról is.

Ami a bennszülöttek szépségét illeti, kiküldöttem úgy vélekedtek, hogy össze sem lehet őket hasonlítani a többi sziget lakóival; bőrük színe is sokkal világosabb, mint a többieké; a nők közt láttak két leányzót, kiknek bőre oly világos volt, hogy akár spanyol nőknek is elmehettek volna. Egyebekben pedig azt mesélték, hogy az általuk bejárt vidékek oly szépek és oly termékenyek, hogy Castilia tájait szégyenben hagyják.

December 16, vasárnap.

. . . A falu, amely a parton terült el, úgy vélem, nemrégiben épülhetett, a házak külseje után ítélve. Az indián kanoéjával nemsokára partra ért, és értesítette a bennszülötteket embe-
reimnek jóságáról. De ennek már híre jött ide azokról a vidékekről, amelyeken keresztül vonultunk, és ezért közeledésünkkor már több, mint ötszáz ember jött felénk. Nemsokára megérkezett királyuk is, mire valamennyien letelepedtek a parton, a hajók közelében, amelyek itten egészen a parthoz mehettek.

Először egyenkint, majd többen egyszerre fölkapaszkodtak hajómra, de nem hoztak magukkal semmit. Mindazonáltal készségesen nekünk adták azt a néhány morzsányi igen finom aranyat, amelyet némelyikük fülében és orrában hordott. Valamennyiüket nagy vendégszeretettel fogadtam, minthogy ők a világ legjobb és legengedelmesebb emberei és főképpen azért, mert bízom Istenben, hogy jó keresztényekké és ezáltal Felségtek alattvalóivá teszi majd őket és én máris úgy tekintek rájuk.

Amikor észrevettem, hogy a fentnevezett király letelepedett a tengerparton és mindenki a legnagyobb tisztelettel adózik neki, ajándékot küldtem hozzá, amit a király számos szertartás közt átvett. Ez az indián király húsz vagy huszonegy éves lehetett. Mellette álltak a törzs öregjei és tanácsokkal látták el és felelősek voltak tetteiért, mivelhogy a király maga csak igen keveset beszélt. Egy kíséretemből való indián társalgásba kezdett vele és megmagyarázta neki, hogy mi, keresztények, az égből jöttünk, aranyat keresünk és Baneque szigetére igyekszünk. A király azt válaszolta, hogy okosabbat nem is tehetnénk, mert

azon a szigeten nagyon sok az arany. Ezután annak az emberemnek, aki az ajándékokat átnyújtotta, megadta a legkedvezőbb útirányt és úgy vélte, hogy két nap alatt elérhetjük célunkat. Ha országából valamire szükségünk lenne, csak tudassuk vele, és ő készségesen elő fogja teremteni.

A király és alattvalói valamennyien tökéletesen meztelenül jártak-keltek, az asszonyok is, anélkül, hogy a legkevésbé is szégyelték volna magukat. Ezek voltak a legszebb bennszülöttek azok közt, akiket eddig láttunk; bőrük színe meglehetősen világos és ha felöltöznének és védekeznének a szél és nap ellen, éppolyan fehérek lennének, mint Spanyolország lakói.

. . . A délután folyamán a király feljött hajómra, ahol személyét megillető tisztelettel fogadtam és értésére adattam, hogy én Castilia királyainak szolgálatában állok, akik a világ leghatalmasabb fejedelmei. Csakhogy sem a karavellák fedélzetén időző indiánok, akik tolmácsok gyanánt szolgáltak, sem pedig maga a király nem hitt el egy szót sem, mivelhogy valamennyien szentül hitték, hogy mi, keresztények, az égből jöttünk és Castilia királysága az égben fekszik, nem a földön.

A királyt megkináltuk Castiliából való ételekkel. De alig vett magához belőlük egy falatot, máris továbbadta tanácsadóinak, a törzs öregeinek és kísérete többi tagjának.

Felségtek bizonyosak lehetnek abban, hogy ezek az országok és legkivált Española sziget olyannyira szépek és termékek, hogy azt szavakkal elmondani sem lehet. Ez a sziget, valamint a többi is, immáron Felségtek birtoka, nem másképpen, mint Castilia; hogy uralkodhassanak fölötte, csak le kell itt telepíteni és a bennszülötteknek megparancsolni, hogy minden utasításnak engedelmeskedjenek. Valóban a kíséretemben lévő néhány emberrel keresztül-kasul járhatok ezeken a szigetekeken és nem kell attól tartanom, hogy valami bajom történik. Megbizonyosodtam felőle, hogy csak három partraszállt matrózom föllépésével menekülésre készített egy egész sereg bennszülöttet, pedig nem is volt semmi gonosz szándékuk. Fegyverük nincsen, nem harciasak, ártalmatlanok, meztelenek és oly gyávák, hogy ezren sem mernek bevárni hármat embereim közül. Viszont készek engedelmeskedni, dolgozni és minden szükség eset el-

végezni. Azt javallanám, használjuk őket városok és falvak építésére és szoktassuk rá őket ruházatunkra és életmódunkra.

December 17, hétfő.

... Az indiánok nagyon örültek, hogy társaságunkban lehetnek és átnyújtottak nekünk néhány nyilat, amely Caniba lakóié, vagyis a kannibáloké volt. Hosszú csövek, végükre kicsiny, hegyes, tűzben edzett fadarab van erősítve. Ketten közülük testük egyes részére mutattak, ahonnan húsdarabok hiányoznak és értésünkre adták, hogy azokat a kannibálok kiharapták és megették — de egy szót sem hittem el belőle...

... Délután egy kanoé érkezett a Teknősbéka szigetről, negyven emberrel. Mialatt a csolnak a parthoz közeledett, a jelenlévő helybeliek a földre vetették magukat, hogy kinyilvánítsák békés indulatukat. A csolnakban ülők mégis először egyenkint, azután valamennyien kiszálltak a partra, hogy harcra hívják őket. Ekkor a kacika (a király) egymagában felemelkedett és fenyegetően hangzó szavakkal felszólította őket, hogy térjenek vissza kanoéjukba. Ezenközben vizet fecskendett rájuk s köveket dobált a kanoé felé. Miután a Teknősbéka sziget lakói az engedelmesség számos tanujele közt ismét visszatértek kanoéjukba, a kacika felvett egy követ és egyik emberemnek nyújtotta, hogy dobja utánuk. De emberem nem akarta. Ez alkalommal tehát a kacika irántam való jóindulatát kimutatta, a kanoé pedig nemsokára eltávozott...

December 18, kedd.

... Española sziget királya korán reggel felkerekedett és rezidenciájáról, amely számításom szerint a tengertől húsz mérföldnyire fekszik, a nap harmadik órájában a telepre érkezett, ahol már megjelent néhány emberem, kiket azért küldtem a partra, hogy megnézzék, nem jött-e egy aranszállítmány. Ezek jelentették nekem a király érkezését, aki kétszáz főnyi kísérettel vonult fel, négy indián hozta egy gyaloghintóban. Még fiatal volt, amint már említettem. Mialatt én hajóm hátulsó kabinjában ebédeltem, a király teljes kíséretével feljött a hajóra.

Felségték tetszését bizonyára megnyerte volna a király ünnepélyes viselkedése és a tisztelet, amellyel alattvalói adóztak

neki, jóllehet valamennyien meztelenül jártak-keltek. Alighogy a király a hajóra lépett és megtudta, hogy én a hátsó kabinban időzöm, hirtelen ott termett és letelepedett mellém, időt sem engedve, hogy elébe menjek, vagy hogy legalábbis felemelkedjem az asztal mellől. Amikor belépett hozzám, a többieknek jelt adott, hogy maradjanak kint, amely parancsot azok készségesen teljesítettek és leültek a fedélzetre, két idősebb férfiút kivéve, akik tanácsadói lehettek és lábánál telepedtek le. Megtudtam, hogy ez a kacika. Úgy véltem, hogy ennivalóval kell megkínálnom, megparancsoltam, hogy szolgáljanak nekik azokkal az ételekkel, amelyekből éppen ettem. Erre csak annyit vettek az elébük tálalt ételekből, hogy éppen megkóstolták és a maradékot alattvalóiknak nyújtották, akik mindnyájan vettek valamit belőle. Nem másképp cselekedtek az itallal: ajkukhoz emelték és mindjárt továbbadták a többieknek. Ezenközben föllötte ünnepélyes módon viselkedtek; kevés szót váltottak és azok is, amennyire megítélhettem, komolyak és nyugodtak voltak. A két asztaltárs valósággal csüggött királya ajkán, nemcsak vele, hanem helyette is beszéltek.

Evés után az egyik főember mély meghajlással átadott a királynak egy övet, amelynek alakja némileg hasonlított a Castiliában használatos övekhez. A király átvette és nekem ajándékozta, két egészen vékonyra eldolgozott aranydarabbal együtt. Nézetem szerint itt nagyon kevés arany lehet.

De nem lehet messze az aranyak lelőhelye, ahol nagy mennyiségben található. Neki ajándékoztam egy takarót, amely ágyam fölött függött és amelyről feltételeztem, hogy tetszésére lesz, továbbá egy borostyán láncot, amely nyakamon lógott, meg egy pár vörös cipőt és egy üveg narancsvirág-vizet. Mődefelett örült ezeknek az ajándékoknak.

A király és tanácsadói kifejezték azon érzett fájdalukat, hogy nem tudjuk egymást megérteni. Annyit azonban kivetten: szavaiból, hogy az egész sziget rendelkezésemre áll, ha valamire szükségem lenne. Erre előhozattam egyik levéltartómat, amelyen egy négy dukát súlyú aranyérem van Felségtek arcképével. Megmutattam neki és jelekkel tudtára adtam, hogy Felségtek uralkodnak a világ legszebb része fölött és hogy Felségtek a legtekintélyesebb fejedelmek. Erősen megcsodálták a királyi lo-

bogókat és a kereszt jelével ellátott többi zászlót is. Azután két tanácsadójához fordult és megmagyarázta nekik, hogy Felségtek kétségkívül hatalmas fejedelmek, ha engem oly messziről vagyis hogy az égből habozás nélkül erre a helyre küldtek. Azután még élénken társalogtunk és ámbátor nem értettem meg mindent, nem került el figyelmemet, hogy a király nem titkolta el ámulatát a látottakon és hallottakon.

Minthogy időközben késő lett, és a király hazafelé készült, személyét megillető tisztelettel csolnakomon a partra vitettem, s ez alatt a hajóágyúk üdvölvést adtak le. Amikor partra ért, több, mint kétszáz főből álló kíséretével felkerekedett lakóhelye felé. Egyik gyermekét egy igen tekintélyes férfiú vitte a vállán. A király ételeket nyújtatott valamennyi matróznak és hajós népnek, aki a parton időzött, és gondját viselte, hogy udvariasan bánjanak velük. Egy tengerész, aki útközben találkozott velem, mesélte nekem, hogy ajándékaimat egy udvari méltóság vitte a menet előtt, a király fiacskája utána ment, nagyszámú kísérettel; a királynak egy fivére, kit két férfiú karonfogva vezetett, gyalogszerrel távozott, körülbelül ugyanakkora kísérettel, mint a király. Ezt az urat is megajándékoztam, amikor királyi fivére után a hajóra jött...

(Columbus Guacanagari országába készül, az ottani „király” meghívására.)

December 25, kedd, karácsony.

Tegnap mérsékelt széllel a San Tommaso öbölből egész Punta Santa-ig vitorláztam és annak magasságában, mintegy négy tengeri mérföld távolságban álltam meg. Éjszaka 11 óra felé nyugovóra tértem, miután immár két napja és egy éjszakája nem volt érkezésem, hogy aludjam. Minthogy teljes szélcsend volt, a kormányos is pihenni akart egy keveset és a kormányrudat átadta egy hajóinasnak.

Pedig ezt a legszigorúbban megtiltottam az egész úton, mondván, hogy akár szélcsend van, akár nem, hajóinasra nem szabad rábízni a kormányrudat. Voltaképpen nem tartottam ezen a tájon sem sekély résztől, sem szirtektől. Azon a vasárnapon, amikor elküldtem a csolnakokat a kacikához, a csolnakok elhajóztak a Punta Santa mellett keleti irányban és a csolnakban ülők látták az egész vidéket és a sekélyes helyeket, amelyek a

Punta Santától kelet-délkeletre 12 tengeri mérföld hosszúságában terülnek el, valamint azt is, hogy hol lehet átkelni rajtuk; én magam ezt egész utazásom alatt egyetlen egyszer sem tehettem meg. Az Úristennek úgy tetszett, hogy éjféltájban, amikor ágyamba tértem, tökéletes szélcsend volt, a tenger színe síma, mint az olaj, mindenki nyugodni ment, és a kormányrúdat egy hajóinasra bízták.

Igy történt, hogy a tengerár a hajót csendben egy sékély részre sodorta, amelyet az éjszakai óra dacára, már mérföldekre lehetett látni és hallani. Amikor a hajóinas meghallotta, hogy a kormány nekiütődik a fenéknek és recsegni kezd, hangos kiáltásba kezdett. Hallottam kiáltását és mindjárt ott teremtem, mielőtt bárki is észrevehette volna, hogy zátonyra futotunk. Kisvártatva megjelent a fedélzeten a hajó tulajdonosa, Juan de la Cosa is, akinek éppen örködnie kellett volna. Neki és a többi tengerésznek megparancsoltam, hogy üljenek be a hajó után vontatott csolnakba és vigyenek magukkal egy horgonyt és azt dobják a tengerbe. Ő tehát számos társával csolnakba szállt. De ahelyett, hogy parancsomat teljesítették volna, mindegyre csak tovább eveztek és a csolakkal együtt a Niña karavellára szöktek, amely két tengeri mérföld távolságban vitorlázott.

Amint ezt észrevettem és egyben láttam, hogy a víz magassága egyre emelkedik s a hajó komoly veszedelemben forog, mindjárt ledöntöttem a főárbócot és kiürítettem a hajó minden fölösleges terhét, hogy a zátonytól elszabaduljon. De mivelhogy a víz egyre sekélyebb lett, a karavellát nem lehetett elszabadítani; mert miután kissé oldalt billent, az eresztékeken keresztül víz szivárgott be és kezdte megtölteni a hajó alsóbb részeit. Időközben a Niñáról egy csolnak érkezett, hogy segítségünkre legyen. Amikor a Niña legénysége észrevette, hogy az én csolnakom cserbenhagyott minket, nem engedték fel a csolnak legénységét a fedélzetre, s ílymód a csolnakban ülők kénytelenek voltak hajóhoz visszatérni.

Minekutána nem láttam semmi módját, hogy a hajót megmentsem, elmémet arra irányoztam, hogyan tudnám a hajó rakományát megmenteni. De minthogy a szárazföld felől erős szél fújt, az éjszaka messzire előrehaladott és én nem tudtam teljes

bizonyossággal megállapítani, merrefelé lehet e sekély vizekről kijutni, inkább megvártam a hajnalt. Partra küldtem egy csolnakot, hogy a kacikát értesítsem az eseményekről.

A kacika mélyen megrendült, amikor e szomorú hírt meghallotta és falujának valamennyi lakosát nagy kanoékkal azonnal hajónkhoz küldte. Ott mindannyian munkához láttunk. Rövid időn belül a felső fedélzetről mindent a partra hordtunk, ily használható volt a segítség, amelyet a kacika küldött nekünk. Később ő maga is, valamint egész rokonsága személyesen segítségünkre sietett, mind a hajón, mind a szárazon, hogy minden tökéletesen rendben menjen. Olykor-olykor hozzámküldte egyik rokonát, aki sírva kért engem, ne venném túlságosan szívemre a dolgot, inkább nekem adja minden vagyonát. Szentül meg esküdhetem Felségteknek, hogy egész Castiliában nem lehetett volna tulajdonunkat jobban megőrizni, egyetlen egy tű sem hiányzott. Mert a kacika minden holminkat háza közelében halmoztatta fel, ott kellett maradnia, amíg kiürítették a kunyhókat, ahol azután elhelyezték. Fegyveresek őrködtek előtte egész éjszaka. Közben pedig ő és az övéi mindegyre könnyárban úsztak, mintha ők volnának azok, akiket veszteség ért, oly szeretetreméltóak, önzetlenek és békességesek ezek az emberek, Felségtek higgyék el nekem, hogy e kerek földön nincsenek ezeknél jobb emberek és ennél a szigetnél szebb ország.

Felebarátaikat úgy szeretik, mint önmagukat; s hozzá mindig szeliden és vidáman viselkednek, udvarias szavukat mindig mosollyal kísérik. Igaz, hogy mind férfiak, mind nők állandóan mezítelenül járnak-kelnek, de biztosíthatom Felségteket, hogy erkölcsaik feddhetetlenek és királyuknak a legnagyobb hódolattal engedelmeskednek. Ez utóbbi oly megtartóztató életet él, hogy épületes példával szolgálhat bárkinek. Ámulatba ejt e kis nép emlékezete és tudásvágya is, amely arra ösztönzi, hogy majd ezt, majd azt kérdezze és mindennek okát és okozatát kutassa.¹⁴

¹⁴ Annál szomorúbb, hogy Columbus későbbi utazásai alkalmával mégis százszámra összefogatta e bennszülötteket és a hajófenéken összezsúfolva Európába szállította, ahol az életben maradtakat rabszolgának adták el. Így akarta Columbus behozni a felfedező utak költségeit, minthogy a sokat keresett aranybányákat nem találta meg.

December 26, szerda.

Napfelkeltekor megjelent az ország királya a Niña fedélzetén, ahol éppen időztem. Csaknem könnyezve kért, hogy vessem el gondjaimat, mindenét nekem adja és máris kiürített számunkra két tágas kunyhót; de ha szükséges, többet is átenged nekünk. S azonkívül van itt elegendő kanoé is, hogy a zátonyra futott hajó rakományát és a rajta levő embereket elszállítsa, ha úgy tetszik nekem. Mindezt a kacika éjnek éjszakáján vitte végbe, anélkül, hogy holminkból valami is elveszett volna. Oly távol esik ez emberektől minden kapzsiság és oly derék férfiú a királyuk.

Mialatt én a kacikával társalogtam, egy más irányból érkező kanoé bukkant fel, amelynek utasai néhány aranydarabot hoztak s azokat csengőkre óhajtották kicserélni. Még nem is érkezett a kanoé a csolnak oldalához, amikor a benne lévő indiánok hangosan kiáltozni kezdtek: „Chuque — chuque!”, ami a nyelvükön alkalmasint csengőt jelenthet, és az aranydarabokat mutogatták . . .

. . . A kacika nagyon örvendezett elégedettségemet látva és mikor megértette, hogy én minél több aranyat szeretnék, jelbeszéddel értésemre adta, hogy ismer innen nem fölötté messze egy helyet, ahol bőségesen akad arany. Legyek csak türelemmel, bizonyos lehetek benne, hogy annyi aranyat szerez nekem, amennyit csak akarok. Igazat adtam a kacikának és azt gondoltam magamban, hogy Cipangoban, amelyet az indiánok Cybaonak neveznek, nyilván oly bőséges az arany, hogy nem is becsülük már. Onnan akartam aranyat szerezni, jóllehet a Spanyol szigeten, amelyet ők Bohíonak hívnak, kiváltkép pedig annak Caribata tartományában is található.

A király a karavellán étkezett társaságomban. Később együtt partraszálltunk és elhalmozott tisztelete és barátsága jeleivel. Megkóstoltatott velem többfajta „ajes”-t, továbbá rákokat, vadat és kenyérüket is, amelyet indián nyelven cazabi-nak neveznek. Azután megszemléltünk néhány gyapot-ültetvényt, amely a telep mellett terült el. Több, mint ezer meztelen bennszüfött követte nyomunkat. De a kacika már inget és kesztyűt viselt, ezeket tőlem kapta ajándékba. Leginkább a kesztyűik örvendeztették meg szívét. Az illedelmes módon, ahogy evett és egész viselke-

désén látni lehetett előkelő származását. Hosszú ideig élveztük az asztal áldásait, míg végre a királynak valamifajta gyökeret vagy füvet hoztak, amellyel bekente kezét, hogy ügyessé tegye, amint véltem, nekem pedig vizet hoztak, hogy megmossam kezem.

Asztalbontás után a partra mentem, egy török ívet és nyilakat adattam magamnak és megparancsoltam egy nyilazásban jártas kíséremnek, hogy löjjön vele. A király, aki még soha életében nem látott fegyvert, ugyancsak elképedt. Ezt azért cselekedtem, mert társalgás közben szó esett Caniba sziget lakóiról, kiket az indiánok cariboknak neveznek — ezek, mondják, átjönnek Española-ba, hogy elrabolják az embereket, íjat és nyilat hordanak, de nincsen vasból a nyíl hegye; mert az egész vidéken nem ismerik sem a vasat, sem az acélt, sem egyéb fémeket, az aranyat és rezet kivéve, bár ez utóbbi fémeket csak igen kis mennyiségben láttam. Ezek után jelbeszéddel tudtára adtam a főnöknek, hogy Castilia uralkodói megparancsolják a caribok kiűztését és mindahányat levágott kézzel fogják elébük vezetni. Azután még egy mozsarat és egy kődobót is elsüttettem. A kacikát fölötte megdöbbsentette ezeknek átütő ereje. Mikor kísérete meghallotta a lövések hangját, mind a földre vetették magukat.

Azután hoztak nekem egy nagy álarcot, amelynek szemébe, fülébe és egyéb részeibe nagy aranydarabokat helyeztek el és ezt a király személyesen kegyeskedett fejemre és nyakamra tenni, és a többi keresztény közt más ékszereket osztott ki. Mindez gyönyörködtetett és megvigasztalt engem, és kezdett oszolni mély bánatom a hajóm elvesztése miatt, mert megismertem, hogy Isten azért vezette éppen itt zátonyra hajómat, hogy itt telepet alapítsak.

Ez a balszerencse annyi más esemény forrása lett, hogy nem illik már balszerencsének nevezni, hanem inkább jószerencsének. Mert, ha nem veszítem el hajómat, minden bizonnyal folytatom útam a nyílt tengeren és nem időzöm ezen a helyen, minthogy egy nagy öböl mélyén fekszik és közben két vagy több sekély hely is van. Sem nem hagyom ott hátra a legénység egyrészét; de még ha ezt meg is teszem, nem gondoskodom róluk ennyire; nem látom el őket minden szükséges élelemmel és építőanyaggal egy erőd részére. Így pedig több emberem az-

zal a kívánsággal fordult hozzám, engedném meg nekik, hogy ezen a helyen maradhassanak.

Meghagytam nekik, hogy építsenek egy erődöt, toronnyal és mély árokkal; nem mintha úgy vélném, hogy ilyennemű óvatosságra szükség lenne a bennszülöttekkel szemben. Mert szentül hiszem, hogy embereimmel módomban állna leigázni akár az egész szigetet is, pedig kiterjedésére nagyobb, mint Portugália és lakosainak száma kétszer akkora. A bennszülöttek teljesen meztelenek és semmi tekintetben nem harciasak.¹⁵ Hanem inkább azért cselekedtem így, mert célszerűnek véltem az erődöt a katonai tudomány szabályai szerint megépíteni, tekintettel e vidéknek Felségtek királyságaitól való nagy távolságára, és azért, hogy az indiánok szeme elé tárjam Felségtek alattvalóinak szorgalmát és ezzel Felségtek iránt való engedelmességre neveljem őket.

Az ittmaradtak elegendő fát fognak találni, hogy felépítsék az erődöt és boruk és kenyérük bőségesen elég lesz egy egész esztendőre. Azonfelül lesz elegendő vetőmagjuk, továbbá itt marad a Santa Maria csolnakja, és néhány mesterember és olyan emberek, akik itt akarnak tartózkodni, hogy szolgáljanak Felségteknek és nekem azzal, hogy megkeresik az arany lelőhelyét. Ilymódon minden körülmény odahatott, hogy ez a telep megépíttessék; kiváltképpen kedvezett az, hogy a hajó oly enyhén futott a zátonyra, alig vettük észre, mert nem fújt sem szél, sem magas hullámok nem jártak . . .

(Columbus reményét fejezi ki, hogy a felfedezendő aranybányák és fűszerszigetek három éven belül a királyt és királynét olyan helyzetbe hozzák, hogy a Szent Sír visszahódítására indulhatnak.)

. . . Ennek okából jelentettem ki Felségteknek, hogy a felfedezéséből származó minden hasznot Jeruzsálem visszahódítására kell fordítani. Felségtek kegyesek voltak ezt megelégedéssel fogadni és kinyilvánítani, hogy ez a terv Felségteknek

¹⁵ Mindezt Columbus azért írja, hogy megnyugtassa saját lelkiismeretét és igazolja magát odahaza azért, hogy negyven emberét hátrahagyta Haitiban. A bennszülöttek jámborságára vonatkozóan csalódnia kellett: mikor második útja alkalmából, egy évvel később visszatért, a negyven emberből egyet sem talált életben.

igen kedves és nagyon szíven fekszik, a haszon nélkül is, amelyről beszéltem.

December 27, csütörtök.

Reggel ez ország királya a karavellára jött és jelentette, hogy elküldte embereit aranyat keresni, mert mielőtt tengerre szállok, egészen be akar engem fedni arannyal. A kacika, fivére és még egy általa igen kedvelt rokona velem étkezett. A két utóbbi kijelentette, hogy el óhajtanak kísérni Castiliába.

Ebben a pillanatban néhány bennszülött hírül hozta, hogy a Pinta karavella a sziget végén levő folyóban horgonyoz. A kacika mindjárt odaküldött egy kanoét, és parancsomra velük ment egy matrózom, aki rendkívül módon ragaszkodott hozzám. Közben megsürgettem az előkészületeket, hogy visszatérjek Castiliába.

December 29, szombat.

... Mikor besötétedett, a kacika egy arany álarcot küldött nekem és kért, hogy adjak érte cserébe egy mosdótálat és egy kancsót. Úgy véltem, a király azért vágyódik e tárgyak után, hogy hasonlókat készíttessen és ezért rögtön elküldtem neki.

December 30, vasárnap.

Délidőben kimentem a partra és éppen akkor érkeztem, amikor a király öt hűbéres főnökét fogadta. Mindannyian fejdísz viseltek és méltóságteljes külsejük volt.

Parancsolóim minden bizonnyal örömmel legeltetnék tekintetüket ezeknek az embereknek kellemes viselkedésén, ha saját szemükkel láthatnák.

Amikor a partra léptem, a király fogadásomra sietett, karon fogott és úgy vezetett el ama házig, ahol előző nap megszálltam és ahol egy gyékény és néhány szék találtatott. Az egyik székre leültem. A kacika levette fejdíszét és fejemre tette, mire én levettem valódi vörös achátokból és más ragyogó színű kövekből álló nyakláncomat és a kacika nyakába akasztottam. Továbbá levettem széles, bíborszínű, csuklyás köpenyem is, amelyet az ünnepi alkalomra öltöttem és a királyra ruháztam. Egyúttal lábára adattam egy pár színes cipőt is, amelyet közben

a hajóról hozattam el és ujjamról az ő ujjára húztam egy nagy ezüst gyűrűt, mert értésemre esett, hogy Guacanagari király előzőleg egy matrózt nagyon kért, adja neki az ujján lévő gyűrűt. A király fölötte megörvendezett ajándékaimon. Két, aznap reggel érkezett főnök is csatlakozott hozzánk, amint a kacikával társalogtam és két nagy aranylemezt nyújtott át nekem, amelyet addig ő hordott.

Ekkor felbukkant egy bennszülött azzal a hírrel, hogy a Pinta hajót két nappal ezelőtt hagyta el egy keletre fekvő öbölben.

Ezekután a Niña fedélzetére mentem, ahol Vicente Yañez (Pinzón), a karavella parancsnoka jelentette, hogy rebarbaranövényeket talált . . .

December 31, hétfő.

E nap folyamán gondoskodtam arról, hogy fát és vizet szállítsanak a hajóra a visszautazás számára, mivelhogy a spanyol uralkodókat mielőbb értesíteni akartam felfedező utam eredményeiről és rá akartam bírni őket, hogy további hajókat küldjenek ki, amíg minden felfedezni valót fel nem fedezünk. A vállalkozás már eddig is nagyszabású és fölötte jelentőségteljes, de nem lett volna ellenemre, ha elutazásom előtt kikutathattam volna az egész keleti irányban elterülő vidéket, olykép, hogy bejárom az egész partot és alkalmas helyet keresek egy telep alapítására, ahová marhát és más hasznos dolgot lehetne szállítani. De, minthogy már csak egyetlen egy hajóm maradt, nem véltem tanácsosnak, hogy ezt veszedelemnek tegyem ki, már pedig a felfedező út folytatása azzal járt volna. Minden bajnak a Pinta hajó szökése az oka.

Január 2, szerda.

Reggel kimentem a partra, hogy búcsút vegyek Guacanagari királytól és azután Isten nevében hazafelé induljak. A királynak egy inget ajándékoztam. Azután még meg akartam mutatni a királynak egy mozsár hatalmát, ezért megparancsoltam, löjjenek az egyik mozsárból a megfeneklett hajó oldalára. Amiatt is cselekedtem ezt, mert társalgás közben szóba kerültek a caribok, akik ellen az indiánok háborút viseltek. A kacika

láthatta, milyen messzire repült a mozsár lövege, amely miután keresztülúrta a hajó oldalát, messze kint a tengerbe hullt le. Ezután meghagytam embereimnek, hogy hadgyakorlatot mutassanak be és megmagyaráztam a kacicának, hogy nem kell tartania a cariboktól, még ha ide érnének sem. Mindezt azzal a céllal cselekedtem, hogy Guacanagari a hátramaradó keresztényekkel jó barátságban éljen és üdvös félelmet érezzen irántuk.

. . . A Spanyol szigeten, amelyet az indiánok Bohíonak neveznek, hátrahagytam 39 emberemet az erőd védelmére; ezek valamennyien jó barátságban vannak Guacanagari királlyal. Parancsnokaik Diego de Arana, Pietro Gutiérrez, királyi kamarás, Castilia pohárnoka és Rodrigo d'Escobedo Segoviából, Fra Rodrigo Pérez unokaöccse. Rájuk ruháztam Spanyolország uralkodóitól kapott hatalmamat. Áadtam nekik az árukat is, amelyeket a király és királyné rámbíztak, hogy aranyra cseréljem ki. Továbbá átengedtem nekik mindent, ami a Santa Marián volt, hajókétszerszöveget, amennyi egy évre kell, bort, municiót és a csolnakokat. Ezzel kell majd a matrózoknak aranykeresésre indulni, mert azt remélem, hogy visszatérésemkor már sok arany lesz együtt és tapasztalataik alapján város alapítására alkalmas helyet találtunk. Mert az öböl, melyből most útnak indulok, nem látszik alkalmasnak. . . Hagytam nekik azonkívül vetőmagvat és itt maradt valamennyi tisztem, az armada jegyzője, egy orvos, egy szabó és más mesteremberek, akik egyúttal kipróbált tengerészek is.

Január 3, csütörtök.

. . . Ha tudnám, hogy a Pinta hajó Martin Alonso Pinzónnal szerencsésen visszatért Spanyolországba, nem tágitanék szándékomtól.¹⁶ De semminemű hírt nem kaptam róla és Pinzón. ha visszatér Castiliába, még netán valami hazug hírrel félrevezeti a királyt és királynét, hogy elkerülje megérdemelt büntetését; és most még további bűnöket halmozott fejére azzal, hogy engedelem nélkül elvált az armadától s ennek következtében veszedelembe döntötte mindazt a nyereséget, amelyet a felfedezéstől reméltünk; nem halaszthattam tovább a hazautazást, bízva ab-

¹⁶ Hogy t. i. alaposabban kikutassa a partvidéket.

ban, hogy a Mindenható kedvező szeleket ad nekünk és minden kezdésünket jó végre vezet.

Január 6, vasárnap.

Délben tizenkét óra felé heves keleti szél kerekedett s ezért felküldtem egy matrózt a főárbóca, hogy nézzen szét. Ez a matróz meglátta a Pinta hajót, amely a keleti széllel felénk tartott. A Pinta a Niña felé közeledett, de minthogy a szirtes talaj miatt nem lehetett horgonyt vetni, a Monte Cristo irányába vitorláztam és a Pinta követett.

Kisvártatva megjelent Martin Alonso Pinzón a Niña fedélzetén, ahol vártam rá. Azzal mentegetőzött, hogy akaratán kívül vált el tőlem, és szavait igyekezett okokkal megerősíteni. De én átláttam kifogásain és tudtam, hogy Pinzón azon az éjszakán, mikor elvált tőlem, csak gögből és kapzsiságból cselekedett így. Másképp nem magyarázhattam az engedetlenséget és aljasságot, amellyel alárendeltem ez utazás alkalmával velem szemben viselkedett. Mindazonáltal ezúttal is el akartam fojtani kedvetlenségemet, amint már egyszer megtettem, hogy az ördög incselkedéseit, amellyel vállalkozásomat csődbe akarta juttatni, meghiusítsam.

Később megtudtam, hogy Martin Alonso fel akarta használni amaz indiánnak tudósítását, akit a Pinta fedélzetére küldtem és aki azt mondta, hogy a Baneque nevezetű szigeten sok aranyat lehet találni. Martin Alonso úgy vélte, nem szabad kihasználatlanul hagynia azt az előnyt, amelyet hajójának nagyobb gyorsasága nyújt és saját szakállára elindult ama szigetre, engem cserbenhagyva, mialatt én még előbb a Juana sziget mentén és a Spanyol sziget mentén szándékoztam cirkálni, minthogy mind a kettő a keleti útirányban feküdt. Miután Baneque szigeten kikötött és ott nem talált aranyat, Española partjára vitorlázott, amelyről más indiánok, akik a szigetet Bohíonak nevezték, hírt hoztak neki és azt állították, hogy arany és aranybánya ott felesleges számban található. Ecélből vagy húsz nappal ezelőtt 60 mérföldnyire a Navidad nevű hely előtt hajózott el. Ebből következik, hogy az indiánok igazat mondtak, amikor hírül hozták a Pinta felbukkanását, de a karavella már ismét tovább ment, amikor a Guacanagari kacika által odaküldött csolnak elérte a helyet.

A Pinta csere útján igen sok aranyat szerzett . . . Martin Alonso a felét megtartotta, másik felét pedig legénysége között osztotta ki. . .

. . . Több ember elbeszélése szerint távolabb keletre fekszik egy sziget, amelyen csak nők élnek. Española-t és Yamaye (Jamaica) szigetét a kontinensről tíz napi kanoé-úttal lehet elérni, ami kb. 240 vagy 280 tengeri mérföldnek felel meg; a lakosság ott ruhát hord.

Január 8, kedd.

(Columbus megismétli a Pinzón fivérek elleni vádjait.)

Mindezt az engedetlenséget türelmesen elviseltem, hogy vállalkozásunk jó véget érjen. Másrészt azonban alig vártam, hogy megszabaduljak ettől a gonoszindulatú társaságtól, amelylyel szemben kénytelen voltam jó arcot vágni engedetlenségük gonosz játékához. Minek tekintetbevételével célirányosnak véltem, ámbátor tisztességes emberek is voltak körülöttem, mégis inkább nem törődni a bűnösök megbüntetésével, hanem minden további időmulasztás nélkül, mihamarabb Castiliába visszatérni.

Január 13, vasárnap.

. . . Csolnakot küldtem a partra, a szép fővényre, ahol a tengerészek ajest szoktak szedni. E tengerészek most íjjal és nyíllal felfegyverzett férfiakra bukkantak, akikkel szóba elegyedtek és két íjat és számos nyílat vásároltak tőlük. A spanyolok megkérték az egyiket, hogy jöjjön fel a Niñára és beszéljen velem, amit meg is cselekedett.

Ennek a bennszülöttnek arcvonásai sokkal csunyábbak voltak, mint az eddig látott indiánoké. Arcát szénnel teljesen feketére festette, az indiánok valamennyien szeretik bemázolni magukat. Haját hosszúra növesztette és hátul kontyban összekötötte, a kontyon egy papagálytollakból készült hálóforma dolog volt. Meztelenül járt, mint a többiek valamennyien. Úgy vélem, hogy a caribok törzséhez tartozhat, akik embereket esznek és hogy az öböl, amelyet az előző nap láttam és amely az országot látszólag két részre osztja, valójában csatorna, amely egy másik szigetet választ el . . .

... Mikor a csolnak partra ért, a fák mögül legalább 55 teljesen meztelen férfiú bukkant ki; hajuk hosszú, mint Castiliában a nőké és papagálytollakkal ékesített hátracsüngő fejdísz hordanak. Mindannyian ijjal vannak felfegyverezve.

Az indián partra szállt és rávette honfitársait, hogy tegyék íjukat és nyilaikat és nagy botjukat is. Végre a csolnakhoz jöttek; a csolnakban lévő spanyolok kiszálltak és kezdték megvásárolni a bennszülöttek íját, nyilait és egyéb fegyvereit, amint meghagytam nekik. Miután mindezt eladták, már nem akarták ideadni, sőt úgy viselkedtek, mintha a keresztényeket megtámadni és elfogni szándékoznának. Szélsebesen visszafutottak arra a helyre, ahol lerakták íjukat és nyilaikat és azután visszatértek a keresztényekhez, kezükben kötéllel, amellyel meg akarták kötni őket. De a keresztények résen voltak, megemlékezvén szavaimról, amelyekkel a legnagyobb óvatosságot kötöttem lelkükre. Amint megpillantották az indiánok rohamát, maguk kezdtek támadásba, miközben az egyik indiánt lándzsával megdöfték a hátulsó részén, a másik pedig a mellén nyiltól megsebesült. Az indiánok, látván balsikerüket, elmenekültek, hátrahagyva elszórt íjukat és nyilaikat, jóllehet ötvenedmagukkal csak hét spanyolt találtak szembe. A keresztények valóságos vérfürdőt rendeznek, ha a parancsnokló kapitány meg nem gátolja őket, meghagyván, hogy szálljanak be a csolnakba és térjenek vissza a karavellára.

Amint erről értesültem, egyrészt fölötte elszomorodtam, másrészt azonban örvendeztem is, mert kíváncsnak látszott, hogy a keresztények megfélemlítsék a szigetlakókat. Nincs kétség, hogy ezek az indiánok gonoszszágon törték fejüket, hiszen a cabirok törzséhez tartoztak, azok pedig emberevők. Ha tehát ama harminckilenc ember, akit hátrahagytam Navidadban, csolnakjával ideér, ezek a vadak nem merészkednek majd a partraszálló spanyolokat megtámadni. Ha pedig nem tartoznak ezek a harcosok a caribok törzséhez, akkor sem lakhatnak tőlük messze, ugyanolyanok a szokásaik és bátor emberek és ebben nagyon különböznek a többi szigetlakótól, akik különösen gyávák és ártalmatlanok.

Szívesen megfogtam volna néhányat közülük. Mint Española lakói, ezek is sok tüzet gyújtottak.

Január 14, hétfő.

. . . Mindkét karavellába sok víz szivárgott be. Ennek okai a Palos-i kátrányozók, akik rosszul szerelték fel a hajót és azután kereket oldottak, mikor észrevették, hogy rájöttem csalásukra és kényszeríteni akarom őket, hogy jóvátegyék. A hajók állapota dacára reméltem, hogy a Mindenható, aki megengedte nekem, hogy épen és sértetlenül általkeljek az Óceánon, irgalmával visszautazásom alkalmával is mellettem fog állni. Mert a végtelen jóságú és mindentudó Isten jól ismeri, minémű ellenkedéseket kellett legyőznöm, mielőtt Castiliából elindulhattam, amikor nem volt senki sem, aki szándékomat jó szemmel nézte volna, a Mindenhatót, aki ismerte bensőmet, és Felségteket, Castilia uralkodóit kivéve.

Január 16, szerda.

Három órával napfelkelte előtt elhagytam az öblöt, amelynek „Nyilas öböl” nevet adtam, s először a szárazföldi széllel, azután pedig a nyugati széllel északkeleti irányba hajóztam, hogy elérjem Carib szigetét, ahol ama vadak laknak, akik a felkutatott szigetek lakóit oly nagy félelemmel töltik el, mert a hír azt tartja, hogy számtalan kanoéjukkal elárasztják ezeket a vizeket és mindenkit, akit csak foglyul ejthetnek, megesznek...

. . . Az indiánok azt mondták, hogy ebben az irányban jutunk el Matinino szigetére, ahol csak nők élnek. Örömetst felkerestem volna ama szigetet, hogy öt vagy hat ilyen vad nőt vigyek a királynak és a királynénak. De attól tartottam, hogy az indiánok nem ismerik jól az útirányt és a meglazult hajók miatt sem akartam a hazautazást tovább halogatni.

De bizonyos vagyok benne, hogy az asszonyok szigete valóban a világon van és Carib szigetének férfiai időnként felkeresik. Ha a szigeten fiúgyermek jó a világra, elküldik a férfiak szigetére, míg az újszülött leányokat megtartják . . .

Január 20, vasárnap.

Éjszaka a szél alábbhagyott, hogy azután hirtelen erős rohamokkal újra rákezdjen. A hajók északnyugati irányban 20 mérföldet futottak be. Napfelkelte után további 11 mérföldet tettek meg délkelet felé, azután 36-ot észak-északkeletnek,

A levegő szelid és lágy, mint Sevillában április és május havában, a tenger pedig, hála Istennek, állandóan nyugodt maradt. Sok fregatta-, vihar- és más madarat láttunk.

Január 23, szerda.

. . . Időnkint kénytelen voltam a Pintára várakozni, mert ez hátsó vitorláját csak vajmi kevésbé tudta használni, mivel-hogy a hátsó árbóc igen rossz állapotban volt. Ha kapitánya, Alonso Pinzón az indiai szigeteken való tartózkodása alatt ugyanolyan buzgalommal gondoskodott volna új árbócról, mint amennyit arra fordított, hogy tölem elváljon, abban a reményben, hogy hajóját arannyal töltheti meg, könnyen lehetett volna ezen a bajon segíteni.

Január 25, péntek.

. . . Tengerészeim egy tonhalat és egy nagy cápát ejtettek el; mindakettő nagyon kapóra jött, mert hajóinkon már nem volt más ételmünk, mint kétszersült, bor és indiai ajes.

(Minden különösebb esemény nélkül kelnek át az Óceánon.)

Február 6, szerda.

. . . Vicente Yañez Pinzón megállapította, hogy ma reggel Flores szigete északra, Madeira szigete pedig keletre fekszik hajójától. Roldán pedig azt állította, hogy Fayal szigete vagy San Gregorio északkeletre és Porto Santo keletre fekszik.

Február 9—10, szombat—vasárnap.

. . . Karavellámon Vicente Yañez Pinzón, Sancho Ruiz, Pero Alonso Nino és Bartolomeo Roldán megállapították a hajó helyét a térképen. Mind a négy kapitány úgy vélekedett, hogy a hajók az Azori szigetektől messze keletre és a Santa Maria szigettől, mely utolsó ezen a szigettengeren, délre vannak; sőt azt állították, hogy húsz tengeri mérföldnyire vagyunk Santa Maria szigetétől, Madeira szigete közelében, Porto Santo előtt. Én viszont tisztában voltam vele, hogy még nem jutottunk olyan messzire, sokkal hátrább vagyunk, mintsem kapitányaim gondolják.

Február 14, csütörtök.

Az éjszaka folyamán vihar keletkezett, a hullámok hegy-magasságra emelkedtek; minden irányból törtek ránk, egymás hegyén-hátán, és olyannyira nyomorgatták a hajót, hogy sem előre jutni, sem pedig ebből a vad örvényből kiszabadulni nem tudott s a hullámok a Niña falán zúzódtak össze. Megparancsoltam, hogy a középárbóc vitorláját engedjék egészen mélyre, csak annyi maradjon, hogy a hajót valamelyest visszatartsa a rohanó hullámokon. Ilymódon három órai utazással húsz tengeri mérföldet tettünk meg.

De minthogy tenger és vihar egyre vadabb lett, s a veszelelem szüntelen növekedett, átengedtem hajómat a vihar hatalmának, minthogy más menekülés már nem volt.

Majd a Martin Alonso Pinzón vezetése alatt álló Pintát is elsodorta a szél és eltűnt szemem elől, jóllehet egész éjszaka fényjeleket adattam, amelyekre a Pinta mindaddig válaszolt is, amíg a vihar megengedte. De azután nagyon is messze vetődött az én irányomtól. Magam egész éjjel északkelet-keleti irányban haladva, mintegy 54 tengeri mérföldet tettem meg.

Napkelte után tovább növekedett a vihar ereje, a tenger dűhe nem ismert határt. Hajóm már csak a félig felvont közép-vitorlával haladt, hogy megakadályozzam elsüllyedését a hullámhegyek között. Kelet-északkelet irányban mentünk, majd északkeletre fordultunk; 6 óra alatt 60 tengeri mérföldet tettünk meg.

Ekkor meghagytam, hogy döntsük el sorshúzással, a hajón lévők közül kicsoda zárandokoljon el a Santa Maria de Guadalupe-i csodatevő Mária-képhez, hogy egy öt font súlyú gyertyát mutasson be neki. Ebből a célból annyi borsót hozattam, ahányan voltunk a hajón, egyikükbe keresztet metszettem, majd valamennyit betettük egy sapkába és erősen összeráztuk. Elsőnek én nyultam be és íme, a kereszttel megjelölt borsót húztam ki. Ilymód tehát reám esett a sors, minekokából ettől fogva zárandoknak tekintettem magam, akinek be kell váltania fogadalmát.

Majd meg másodszor is sorsot húztunk, hogy egy másik zárandokot Santa Maria de Lorettoba menesszünk, amely zárandokhely Ancona földjén fekszik, a pápa országában, aholis

a Bold. Szűzanya számtalan nagy csodát tett hajdanán és teszen még most is. A sors egy Puerto de Santa Maria-beli hajósra esett, Pedro de Villa nevezetűre, akinek megígértem, hogy megtérítem útiköltségeit. Egy harmadik zarándoknak pedig, úgy határoztunk, Santa Clara de Moguer templomában kell virrasztania egy éjszakán keresztül és ugyanott egy misét mondatnia. A sorshúzás ismét engem szemelt ki erre a feladatra is.

Ezekután jómagam és valamennyi társam, ünnepélyes fogadalmat tettünk, hogy abban az országban, ahol menekülést találunk, egy szál ingbe öltözve, processzióban vonulunk egy templomba, amely a Bold. Szűzanyának szenteltetett és ottan imádságokat mondunk.

Ezek mellett az általános fogadalmak mellett még mindenki külön fogadalmat is tett, minthogy úgy látszott, senki sem menekülhet meg e viharból, amely mindannyiunkat elnyeléssel fenyegetett. A veszedelmet csak növelte az, hogy a karavellának alig volt súlya, minthogy az elfogyasztott élelem és az elhasznált víz a hajórakományt fölötte megkönnyítette. Túlságosan bíztam volt a szép időben, amely egész idő alatt tartott, amíg a szigeteken voltunk és ezért nem láttam el hajómat kellő ballaszttal; pedig elhatároztam, hogy ezt a hiányt a Nők szigetén pótolom majd. Most azzal igyekeztem segíteni, hogy mihelyt lehetett, minden üres vizes- és boroshordót megtöltöttem tengervízzel.

Mindeme veszedelmet nagyobb nyugodalommal viselem el, ha csupán a magam személye forog benne. Mert hiszen jól tudom, hogy életem csak Teremtőm Szent Felségének köszönhetem, máskor is találtattam már olyannyira közel a halálhoz, hogy csak egyetlen egy lépés választott el az Örökkévalóság kapujától. Csak az a gondolat töltött el mondhatatlan fájdalommal, hogy a Mindenható Isten kegyelmével vállalkozásomban való megingathatatlan hitet öntött belém és győzelemhez is segített, és íme most, amikor minden ellenségemnek össze kell omolnia és Felségtek általam gyarapodnának a dicsőségben és hatalomban, most lesz mindez semmivé, halálom által. De még ezt is elviselem, ha pusztulásom nem jelent egyúttal pusztulást valamennyi emberem számára is, akiknek pedig sikert és jutalmat ígértem. Nyomorúságukban nemcsak a sorsot átkozták,

amely e vállalkozásra csábította őket, hanem engem is vádoltak, amiért hogy nem engedtem ama szándékuknak, hogy visszaforduljunk.

Kimondhatatlan bánat fogott el akkor is, és legfőképpen, amikor két gyermekemre gondoltam, akiket minden támasz és gyámol nélkül hagytam hátra idegen földön, Cordovában, és még csak arra sem számíthattam, hogy Felségtek fel fogják ismerni, minémű szolgálatot tettem Felségteknek s így segítségükre sietnének.¹⁷ Ámbátor erőt öntött belém a bizodalom, hogy az Úr nem engedi semmivé lenni e vállalkozást, amely Egyházának oly nagy dicsőségére válhat és amelyet oly sok fáradalom és viszontagság után vezettem szerencsés befejezés felé, nem engedheti meg, hogy én itt nyomorultul tönkremenjek, mindazonáltal azt kellett hinnem, hogy a Mindenható, érdemtelenségem miatt, avagy mert nem akarja, hogy nekem e földön ilyen dicsőség jusson osztályrészemül, vállalkozásomat ezen a ponton félbe akarja szakítani. És ekkor rettegésemben Felségtekre gondoltam, akiknek, ha én el is pusztulnék, ha a hajók el is süllyednének, még sem szabad e dicsőséges vállalkozás eredményeit elveszíteniök. Kell valami módot találni, hogy Felségtek hírt kapjanak utazásom sikeres célhozéréséről.

Ezzel a szándékkal a rendelkezésemre álló kevés idő alatt pergamentlapokra leírtam mindent, ami amaz országok felfedezésére vonatkozik, amelyre vállalkoztam. Megadtam az utazáshoz szükséges időt, az utat, amelyet követtem, a felfedezett országok értékségét és lakóik természetét, akik mikor e földeket Felségtek nevében birtokba vettem, Felségtek alázatos alattvalóivá lettek. Ezt a jól lepecsételt írást Felségtekhez intéztem és annak, aki feltöretlenül és épségben Felségtek kezéhez juttatja, ezer dukát jutalmat ígértem, hogy amennyiben idegen kézbe kerülne, ez a jutalom a megtalálót mégis távoltartsa attól, hogy tartalmát a saját hasznára fordítsa. Ezután egy nagy hordót hozattam. Az írást viaszosvászonba göngyöltem, a göngyöleget pedig viasztekercsbe dugtam és az egészet betettem a hordóba,

¹⁷ Columbus itt kissé túloz. Idősebb fia, a házasságából született Diego, ebben az időben apród Don Juan herceg udvarában, fiatalabb, házasságon kívül született fia, Fernando pedig Cordovában él anyjánál, Beatriz Enriqueznél.

erősen lezártam azt és bedobtam a tengerbe. Bölcsen meggondolva, hogy ama hordó netán nem éri el rendeltetési helyét, míg a hajók még mindegyre haladnak Castilia felé, még egy második, ugyanilyen módon biztonságra helyezett üzenetet is készítettem és a hajó farán helyeztem el, hogy ha a hajó el-süllyedne, a hordó még mindig tovább ússzék a tenger felszínén.

(A vihar ezután lecsendesedett.)

Február 15, péntek.

. . . Amikor a nap felkelt, a hajó orrától kelet-északkeleti irányban földet láttunk meg; némelyek úgy vélték, ez Madeira szigete, mások pedig, hogy Cintra sziklája, Portugáliában, Lisszabon közelében. Nemsokára a menetiránnyal ellenkező kelet-északkeleti szél kerekedett, miközben hatalmas hullámok tornyosodtak nyugat felől. A hajót húsz tengeri mérföld választotta el a szárazföldtől. Számításaim alapján azt gondoltam, hogy az Azori szigetek vizeiben lehetünk és a látott part is oda-tartozik. De kapitányaim és a matrózok nem tárgítottak attól a hiedelemtől, hogy immár Castilia partjait látják maguk előtt.

Február 16, szombat.

. . . A nap derengésétől kezdve naplementéig fel és alá cirkáltam, hogy közelebb jussak a szigethez, miközben erősen kellett küzdenünk a heves szél és a hatalmas hullámok ellen. Amaz órában, amikor a hajósok a *Salve Reginá-t* szokták imádkozni, tehát az éjszaka beálltakor, néhány matróz a szélmentes oldalon fényt látott felcsillámlani, mintha a tegnap meglátott sziget felől jönne. Tovább is arra cirkáltam és igyekeztem, amennyire lehet, a fény közelébe jutni, hogy napfelkeltekor megláthassuk e szigetek egyikét. Ezen az éjszakán némi kis pihenésem akadt, mert szerda óta nem aludtam, sem táplálékot nem vettem magamhoz, úgy, hogy lábam egészen megbénult a hidegtől és az éhségtől.

Vasárnap a reggeli szürkületben dél-délkeleti irányban hajóztunk és sötétedéskor elértük a szigetet, de a sötétség miatt nem állapíthattuk meg, melyik szigeten vagyunk.

Február 17—18, vasárnap—hétfő.

Tegnap naplemente után hajómmal körüljártam a szigetet, hogy kikötőhelyet találjak és szemlét tartsak. Egy bizonyos helyre érkezvén, horgonyt vettettem, de a horgony mindjárt el is veszett, ismét kihajóztam a nyílt tengerre és ott cirkáltam egész éjszaka.

Napkeltekor ismét a sziget északi partjára hajóztam és minekutána jó kikötőhelyet találtam, kivettem egy másik horgonyt, majd csolnakot küldtem a partra, hogy kikutassák a vidéket. A matrózok megkérdezték a lakosságot, hol kötöttünk ki és megtudták, hogy a sziget neve Santa Maria és az Azori szigetekhez tartozik.

Valamennyi szigetlakó egyetértett abban, hogy emberemlékezet óta nem láttak ilyen vihart, mint ami ez utóbbi tizennégy napon át dühöngött és nem győztek eleget álmélni azon, hogy mi ép bőrrel úsztuk meg. A szigetlakók hálát adtak Istennek és nagy örömmel hallották, hogy felfedeztem Indiát.

(Columbus elmondja, hogy társait abban a hiszemben hagyta, hogy nagyobb utat tettek meg, mint amennyit valóban megtettek, mert nem akarta senkivel sem megosztani az Indiába vezető tengeri út titkát.)

Február 19, kedd.

Naplemente után hirtelen megjelent a parton három szigetlakó és hangosan kiáltozott hozzánk. Csolnakot küldtem a partra, amazok beszálltak, szárnyast és friss kenyeret hoztak a hajóra. Ez az utolsó farsangi napok egyikén történt. Ezek az emberek még mást is hoztak nekem, a sziget kapitányának vagy kormányzójának, Joao da Castanhedának nevében. Ez a kormányzó azt állította, hogy jól ismer engem és tudatta velem, hogy sajnálatára nem tud személyesen tisztelni nálam, mivel hogy immár leszállt az éj és lakása innen igen távolra esik; de másnap felkeres majd és egyúttal bőséges ételmet is hoz magával. Arról is értesített, hogy a három spanyolt, akik partraszálltak és bementek a sziget belsejébe, vissza fogja vezetni a karavellára. Azért tartja őket magánál, mert gyönyörködni akar elbeszélésükben.

Megparancsoltam, hogy a kapitány követeinek nagy tiszte-

let adassék, ágyat vettem nekik, hogy az éjszakát a hajón töltsék, minthogy már este lett és a város messze volt.

Minthogy a Niña legénysége mult csütörtökön, amikor a vihar fergetegében hanyódtunk, számos fogadalmat tett és többek közt eltökélte, hogy mihelyt olyan földre ér, ahol a Bold. Szűznek temploma van, egy szál ingben odavonul és ott hálaírákat mond, elrendeltem, hogy a legénység fele kimenjen a parton levő remetelakhoz és ott teljesítse fogadalmát, magam pedig útitársaim másik felével utánuk jövök majd. Abban a jámbor hitben, hogy e földön nyugodt lehetek és bízva a kormányzó ajánlatában és a Castilia és Portugália között fennálló békeállapotban, megkértem három portugál vendégemet, menének be a városba és hívnának nevemben egy papot, hogy jöjjön ide misét mondani. Ezután a Niña fél legénysége egy szál ingben kivonult a remetelakba,¹⁸ hogy fogadalmát teljesítse. Mialatt a matrózok áhítatoskodtak, a szigetlakóknak egy csoportja érkezett, ki lovon, ki meg gyalog, a kormányzó vezette őket és valamennyi tengerészetet fogságba ejtette.

Mi rosszat sem sejtve, 11 óráig várakoztam a csolnak visszatértére, hogy magam is teljesítem fogadalmunkat a hátramaradt fél legénységgel együtt. De amikor észrevettem, hogy embereim nem térnek vissza, aggódni kezdtem, hogy vagy elfogták őket, vagy pedig hajótörést szenvedett a csolnak, mivelhogy az egész szigetet zátonyok vették körül. A remetelakot nem láthattam, mert egy földnyelv elfedte szemem elől s így nem állt módomban megbizonyosodni, mi történt. Ezért felvonattam a horgonyt és hajómmal a remetelak elé vitorláztam, ahol is számos lovast pillantottam meg, akik mindjárt leszálltak lovukról, fegyveresen beültek egy csolnakba és karavellám felé igyekeztek, hogy foglyul ejtsenek engem.

Ekkor a kormányzó felemelkedett a csolnak közepén és felszólított, hogy biztosítsam személyének sértetlenségét. Amit meg is tettem és megkérdeztem a portugált, mit jelent az, hogy egy spanyolomat sem látom csolnakjában. Felszólítottam a kormányzót, jöjjön nyugodtan hajómra és jó szavakkal bizonykodtam, hogy minden kívánságát teljesíteni fogom. Ezenközben

¹⁸ Egy másik forrás szerint mezítláb is.

az volt a szándékom, hogy elfogatom a kormányzót és ilymód kényszerítem, hogy embereimet szabadon bocsássa. Ezzel a hadicsellel nem szegem meg a portugálnak tett ígéreteimet, hogy személye nálam biztonságban lesz, mert hiszen ő sem tartotta be előtte való napon tett ígéretét, hogy megőrzi a békét és nem bántja személyünket. De a kormányzó, aki gonosztságot forralt, nem mert hajómra jönni.

Amikor láttam, hogy a portugál semmiképpen sem akar hajómra jönni, megkérdeztem tőle, mi okon tartja vissza embereimet és megérttettem vele, hogy eljárása nem lesz kedves a portugál király szemében, minthogy a portugáloknak a castiliai királyok országaiban nagy a becsületük, szabadon járnak-kelnek kényük-kedvük szerint és úgy lakozhatnak ott, akárha Lisszabonban lennének. Hozzátettem, hogy a király és a királyné ajánlóleveleket adott nekem a földkerekség valamennyi fejedelméhez és uralkodójához, amelyeket megmutathatok neki, ha közelebb jön. Én vagyok, mondtam, az Óceán admirálisa és alkirálya Indiának, amely immár Felségtek birtoka lett és megmutathatom neki a Felségtek által sajátkezűen aláírt parancsokat és lepecsételt leveleket.

Meg is mutattam neki messziről ezeket az okmányokat, miközben elmagyaráztam, hogy Castilia királyát és királynéját a legigazabb barátság fűzi Portugália királyához és hogy parancsolóimtól azt az utasítást kaptam, tanusítsam a legnagyobb tiszteletet a portugál hajók iránt, amelyekkel útközben találkozom. Ha a kormányzó nem bocsátaná szabadon fogvatartott legénységemet, akkor is folytatnám utamat Castilia felé, mivelhogy még mindig elegendő legénység van hajómon ahhoz, hogy Sevilába vitorlázzam. Mondtam, gondolja jól meg, hogy ő és az övéi súlyos büntetést fognak kapni, ha nem állanak el ellenséges szándékuktól.

Erre a kormányzó és kísérői azt válaszolták, hogy a szigeten nem ismerik sem Castilia királyát, sem királynéját, mégkevésbé leveleiket; nem félnek Castilia uralkodóitól és még szinte meg is fenyegettek, mondván, hogy majd megmutatják nekik, micsoda Portugália. Ezek a szavak felháborodással töltöttek el. Azt ke'lett gondolnom, hogy Palosból való elutazásom óta viszály tört ki a két királyság között, vagy talán háború is és

ezért nem mulaszthattam el, hogy a kormányzónak megfelelő módon ne válaszoljak.

Erre a kormányzó ismét felemelkedett csolnakjában és annak rendje és módja szerint felszólított, hajózzam be karavellámmal a kikötőbe, minthogy az ő ura és királya feljogosította erre a parancsra.

Tanuul hívtam mindenkit, aki a karavellán időzött, hogy jegyezzék meg jól a kormányzó eme szavait és tetteit és becsületszavamat adtam a kormányzónak és embereinek, hogy addig el nem hagyom karavellámat, amíg legalább száz portugált el nem fogok és Castiliába nem hurcolok, miután az egész szigetet tűzzel-vassal elpusztítatom.

Azután ismét horgonyt vetettem azon a helyen, ahol előzően kikötöttem, mert az idő és a szél annyira rosszra fordult, hogy nem volt más választásom.

Február 21, csütörtök.

Előző nap tehát elhagytam Santa Maria szigetét, hogy San Miguel szigetére menjek és ott keressek kikötésre alkalmas helyet, ahol mindaddig időzhetnék, amíg a rossz idő, az erős szél és nagy hullámok el nem ülnek. Az éjszaka leszálltáig ide-oda bolyongtam anélkül, hogy partot láttam volna, mert sűrű köd és koromsötétség borította az eget és a tengert.

Fölötte kínos helyzetben voltam, mert karavellámon mindössze három tapasztalt tengerész maradt, többi utitársam vajmi keveset értett a hajózás mesterségéhez. Hajómat egész éjszaka sodorta a tenger, ami sok fáradságot okozott és veszedelmes is volt a szünni nem akaró viharban. De az Úr mégis jóságos maradt irányomban, mert a hullámok csak az egyik oldalról ostromolták hajómat. Ha nem így történik és a tenger oly nyugtalan, mint az előző napokban, akkor még sokkal gonoszabb veszedelemmel kell megküzdenem.

Mikor a nap fölkelt és még mindig nem láttam San Miguel szigetét, eltökéltem, hogy visszatérek Santa Maria szigetére és még egyszer megkísérlem biztonságba helyezni embereimet, a csolnakot, a hajókötelet és a horgonyt, amelyet ott hátrahagytam . . .

(Columbus csodálkozik azon, hogy a Kanári és Azori szí-

getek közelében ilyen viharokkal találkozik, holott „Indiában” egész ott tartózkodása alatt gyönyörű idő volt, majd ezt az elmékedést fűzi hozzá:)

A teológusok és a bölcs filozófusok alkalmasint igazat mondanak, amikor azt állítják, hogy a földi paradicsom a legtávolabbi keleten fekszik, mert ott fölötté szelid az éghajlat — és ime, a szigetek, amelyeket most felfedeztem, „a kelet végén” fekszenek.

Február 22, péntek.

Tegnap visszahajóztam Santa Maria szigetére s ismét ott vettem horgonyt, ahol a multkor menedéket kerestem. Nem-sokára az egyik szembenfekvő szirten feltűnt egy férfiú, aki köpenyével intett felénk és azt kiáltotta a karavella legénységének, hogy ne hajózzunk el innét. Kisvártatva vízre szállt a Niña csolnaka, benne öt matróz, két pap és egy közjegyző, akik személyi szabadságuk biztosítását kérték. Minekutána ezt megadtam, felszálltak a karavellára. Minthogy közben beállt az éj, ott is aludtak a hajón, ahol nagy tiszteességgel fogadtam őket.

Másnap arra kértek a portugálok, mutatnám meg nekik Castilia uralkodóinak felhatalmazását, hogy megállapíthassák, vajjon utamat csakugyan amaz uralkodók megbízásából és engedélyével tettem-e meg. Láttam, azt akarják mindenáron bebizonyítani, hogy cselekedeteik tökéletesen jogosak voltak. Ha ma egészen másképp viselkedtek, ez csupán csak az okból történt, mert személyemet nem tudták oly egyszerűen hatalmukba keríteni, mint gondolták. Minthogy be kellett látniuk, hogy gonosz csínyük megghiúsult, most azon iparkodtak, hogy semmivé tegyék a fenyegetéseket, amelyekkel illetem őket, mivel-hogy fölötté féltek, hogy szavaimat rövidesen tettek fogják követni. Hogy megszabadítsam a portugálok fogságába esett férfiakat, hajlandó voltam megmutatni nekik a körlevelet, amelyet a király és a királyné írtak és rámbíztak, és amelyben a föld valamennyi fejedelméhez és uralkodójához szóltak. Ezenfelül eléjük tártam egyéb okmányokat is.

Ezzel a portugálok be is érték és ismét visszatértek a partra. A foglyokat mindjárt szabadon bocsátották és előhozták a Niña csolnakját is. A megszabadított legénységtől megtudtam,

hogy a portugálok nem bocsátják őket szabadon, ha sikerül személyemet is fogságba ejteniök, mert a kormányzó kijelentette, hogy így parancsolta meg neki ura és királya.

(Ezután Columbus folytatta útját.)

Március 3, vasárnap.

Az éjszaka beálltakor tovább folytattam utamat kelet felé. Egészen váratlanul vihar tört ki, elszakította valamennyi vitorlát úgy, hogy ismét súlyos veszedelembé sodródtam; de az isteni Gondviselés ezúttal is megmentett. Ismét sorsot húztunk, hogy ki zarándokoljon egy szál ingben a Huelva melletti Cinta-i Szűz Máriához. És a sors ismét énám esett. A Niña egész legénysége fogadalmat tett, hogy ha egyszer épségben kikötőbe ér, megmenekülése után az első szombaton kenyéren és vízen fog böjtölni.

Mielőtt elszakadtak a vitorlák, 60 tengeri mérföldet tettünk meg, de később csak vitorla nélkül futottunk a szél előtt, mint-hogy a vihar nem szűnt és a tenger vadul tajtékzott. A közeli szárazföld néhány jelét észleltük — valóban Lisszabon magasságában voltunk.

Március 4, hétfő.

Az előző éjszakán oly borzalmas vihart kellett kiállnunk, hogy már-már azt hittük, elközelgett utolsó óránk. A vadul egymásra torlódó hullámok és széltilcsérek mintha az égbe akarták volna hajítani hajónkat; közben zuhogott az eső és villámok cikláztak. De Isten úgy határozott, hogy ne kelljen elpusztulnom. Így hajóztam az első éjjeli őrség idejéig, amikor a matrózok végre földet pillantottak meg.

Hogy ne rohanjunk vakon a partnak és megtudakoljuk, vajjon akad-e számunkra öböl vagy kikötő, ahol menedéket lelhetünk, felhúztam a szélmentes oldalon lévő vitorlát, mert csak így tarthattam magam a nyílt tengeren, ámbátor nem minden veszedelem nélkül. Isten megőrzött bennünket napfelkelteig, jóllehet mindannyian szinte megbénultunk a fenyegető hajótöréstől való félelem miatt.

A nappali világosságban felismertem, hogy a cintrai szirt áll előttünk, mellette a lisszaboni folyó, ahová be szándékoztam hajózni, minthogy mást nem igen tehettem. Cascaesben, a folyó

torkolatánál levő városban nem köthettem ki a nagy vihar miatt. A város lakói az egész délelőttöt azzal töltötték, hogy mélységes áhítattal imádkoztak a tengeren veszedelmek közt forgolódo hajósok megmeneküléséért. Mikor látták, hogy épen és sértetlenül hajózunk felfelé a Tajon, mindannyian odasiettek, hogy üdvözöljenek bennünket és álmélkodjanak a biztos halálból történt megmenekülésünkön.

Igy jutottam el Rastelloba, Lisszabon fölött a folyón, itt tengerészek elmondták nekem, hogy emberemlékezet óta nem volt ilyen viharos telük; csak a flandriai partokon huszonöt hajó süllyedt el mindenestül, míg Lisszabon előtt számos hajó már négy hónapja horgonyoz, mert nem mehet ki a tengerre.

Mindjárt nekiültem és levelet írtam a portugál királynak, értesítettem megérkezésemről és tudtára adtam, hogy 9 mérföldnyire tőle kötöttem ki. Továbbá közöltem vele, hogy Castilia uralkodóitól azt a parancsot kaptam, el ne mulasszak kikötni a portugál király kikötőiben és ott fizetés ellenében szerezzek be mindent, amire szükségem van. Végül pedig arra kértem, engedné meg, hogy karavellámmal egészen Lisszabonig felmehessek a folyón, nehogy valami gonosztevő a hajón található aranyra és a vidék lakatlanságára való tekintettel arra a gondolatra vetemedjék, hogy megtámadjon bennünket. Ezt azzal a szándékkal is cselekedtem, hogy a portugál király megtudja, miképpen én Indiából és nem Guineából érkeztem vissza.¹⁹

Március 5, kedd.

A mai nap folyamán egy fegyveres csolnakon a karavellához jött Bartolomeo Diaz,²⁰ ama hatalmas portugál hadihajó gazdája, amely Rastello előtt horgonyzott és vélekedésem szerint a legjobban épített és legerősebben felfegyverzett hajó, amelyet valaha láttam. Felszólított, hogy szálljak be a csolnakba, mert át akar adni engem a király minisztereinek és ama hajó parancsnokának.

Mire azt válaszoltam, hogy én, mint a castiliai királyok admirálisa nem tartozom számadással amaz uraknak s ennek-

¹⁹ Mert Guiena a portugálok birtoka volt.

²⁰ A Jóreménység-fokának híres felfedezője, amelyet 1487-ben vagy 1488-ban hajózott körül.

okából nem is szándékozom elhagyni hajómat, hacsak fegyveres erőszakkal nem kényszerítenek. Erre Diaz úgy vélte, küldjem el magam helyett hajóm parancsnokát.

Azt válaszoltam, hogy sem magam sem más erről a hajóról nem fog engedni e parancsnak, hacsak erővel nem vonszolnak bennünket a partra. Mert ha magam helyett mást engednék odamenni, az ugyanannyi volna, mintha magam mennék. Az admirálisoknak, akik Castilia királyainak szolgálatában álltak, mindig az volt a szokásuk, hogy inkább meghaltak, mintsem-hogy magukat vagy akár egyetlen egy embert is legénységükből kiszolgáltassanak idegeneknek.

(Ez a don quijotei bátorság megmenti Columbast a portugál király és Diaz féltékenységétől.)

Erre Bartolomeo Diaz kissé mérsékelte felsőbbes beszédét és azt mondta, ha nem akarok elhatározásomtól tágitani, ám cselekedjem, ahogy jónak látom. De mindenesetre mutassam meg neki a castiliai uralkodók körlevelét. Ezt a legnagyobb örömmel megmutattam, mire a portugál visszatért hajójára, hogy ott a hajó kapitányának, Alvaro Damánnak beszámoljon a dologról. Ez utóbbi most teljes díszben és ünnepi kürtharsozás közt karavellánkra jött, ahol hosszasan társalgott velem és kijelentette, hogy szívesen teljesíti minden kívánságomat.

Március 6, szerda.

Amikor híre ment annak, hogy Indiából jöttem, Lisszabonból olyan nagy sereg érkezett engem meglátogatni és az indiánokat megbámulni, hogy nem győztem eleget álmélkodni. Mindannyian nagyon csodáltak bennünket és úgy vélték, hogy az isteni Gondviselés azért tüntette így ki Castilia királyait, mert istenfélők és nincs más kívánságuk, mint Istennek szolgálni.

Március 8, péntek.

Ma Don Martin da Noronhas útján megkaptam a portugál király levelét, amelyben arra kér, keressem fel mostani rezidenciáján, minthogy az egyre tartó rossz idő nem engedi meg, hogy karavellájával kifusson Lisszabon kikötőjéből. Ámbár eleinte nem igen tudtam rászánni magam, hogy elhagyjam karavellámat, később mégis eleget tettem a meghívásnak, hogy

minden gyanú elejét vegyem,²¹ partraszálltam és Sacavemben éjszakáztam.

A király meghagyta minisztereinek, lássanak el mindennel, anélkül, hogy fizetést fogadnának el érte és kedvezzenek minden kívánságomnak.

Március 9, szombat.

Ma elhagytam Sacavemet, hogy felkeressem a királyt jelenlegi rezidenciáján, Val Paraiso-ban, amely kilenc mérföldre fekszik Lisszabontól. Minthogy esett az eső, csak éjszakára érkeztem meg oda.

A király udvarának legnevezetesebb tisztjei által nagy becsülettel fogadott és személyesen is mindenképpen kitüntetett, üléssel kínált meg magával szemközt és szívélyesen fordult hozzám. Kijelentette, hogy parancsot adott ki, miszerint emberei tegyenek meg mindent, ami Castilia királyának és nekem szükséges és örömét nyilvánította ki, hogy elindultam erre az útra és hogy ilyen szerencsésen meg is tettem. Csakhogy úgy vélekedik, hogy a közte és Castilia királya közt megkötött szerződés értelmében ez a felfedezés és hódítás az ő osztályrésze.

Erre azt feleltem, hogy e szerződést nem ismerem; csak annyit tudok, hogy Castilia uralkodói meghagyták nekem, ne mennék sem Minába, sem pedig Guinea egyéb helyeire. Ezt a parancsot Castilia uralkodói Andaluzia kikötőiben közhírré tették, még mielőtt elindultam volna utamra.

A király nagy udvariassággal azt felelte, hogy ezt az ügyet elintézhetik közvetítők nélkül is és a Crato-i perjel vendégszeretetébe ajánlott, aki ama vidék legelső embere. Ez utóbbi elhalmozott tiszteletének és becsülésének jeleivel.

Március 10, vasárnap.

Ma szentmise után a király ismét megkérdezett, vajjon nincs-e szükségem valamire, hogy azt mindjárt megadhassa nekem. Aztán hosszabb társalgásba kezdett az óceáni utazásról és mindegyre felszólított, hogy üljek le vele szemközt és egyéb módon is fölötte kitüntetett.

²¹ T. i., hogy esetleg olyan földeket foglal el, amelyekre a portugál király is igényt tart.

Március 11, hétfő.

Ma búcsút vettem a királytól. Azzal a feladattal tisztelt meg, hogy egy és más üzenetet adjak át Castilia királyának és királynéjának és a legteljesebb jószággal viseltetett irányomban.

Ebéd után elindultam, Don Martin da Noronha és az udvar számos nemesembere jó darabon elkísért. San Antonio kolostorába mentem innen, ez Villafranca városa fölött emelkedik, itt tartózkodott a királyné. Hódolattal borultam lábához és megcsokoltam kezét, eleget tévén kívánságának; értésekre adta ugyanis, hogy elutazásom előtt okvetlenül keressen fel. A királyné társaságában találtam a herceget és a marquist is. Mindannyian nagy tiszteséggel fogadtak. Mikor beesteledett, búcsút vettem a királynétól és Alhandrába mentem, hogy ott töltssem az éjszakát.

Március 12, kedd.

Ma amikor éppen elhagyni készültem Alhandrát, hogy karavellámra visszatérjek, felkeresett a királynak egy apródja, aki ura nevében közölte, hogy őfelsége megparancsolta neki, szolgáljon nekem úti társaságul és gondoskodjék szállásomról és lovakról, ha szárazföldön akarnék Castiliába menni²². Miközben elbúcsúztam az apródtól, egy öszvért vezetettet elő, hogy azon lovagolnék, kísérőm pedig, a Niña kapitánya, egy másik öszvért kapott. Jól tudtam, hogy a király küldöttje 20 kardot adott ajándékba a kapitánynak. A király ezzel nyilvánvaló tanújelét akarta adni jóindulatának, hogy a castiliai király és királyné értesüljenek róla.

Éjszaka lett, mire ismét elértem karavellámat.

Március 13, szerda.

Ma reggel nyolckor az árt és az északnyugati szelet felhasználva felszedettem a horgonyt, hogy Sevillebe menjek.

Március 15, péntek.

Péntekre virradó éjszaka ugyanabban az irányban folytattam utam és napkeltekor Saltes magasságába értem. Déli tizenkét órakor az árral elhaladtam a saltesi homokzátony mel-

²² Columbus óvatosan nem fogadta el ezt az ajánlatot, mert attól tartott, hogy a portugálok csapdát állítottak számára.

lett, be a kikötőbe, amelyből a mult esztendő augusztus harmadikán útnak indultam.

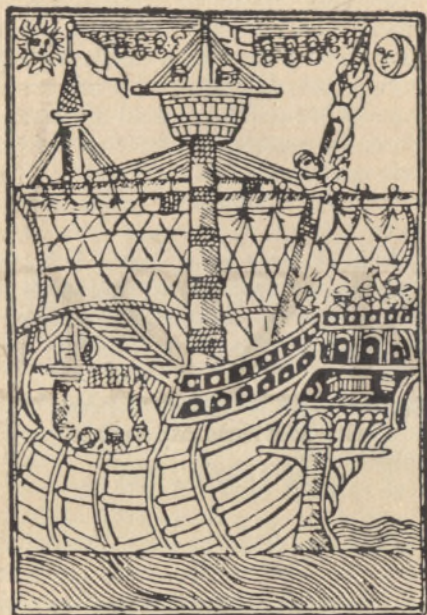
Ezzel be is fejeztem hajónaplómat. Még csak azt fűzöm hozzá, hogy eltökéltem, hogy a tengeren Barcelónába megyek, ahol az évnek ebben a szakában a király és a királyné tartózkodik s ott részletesen beszámolok egész utazásomról, amelyet isteni kegyelemből kitervezhettem és véghez is vihettem. Mert egész lelkemmel hiszem, hogy Isten mindenhatósága cselekszik minden jót ezen a földön és minden jó, ami nem bűnös; mert nincsen semmi, ami Isten akarata nélkül történhetnék.

Tengeri utamnak szerencsés kimenetele a legcsodálatosabb isteni bizonyíték szavaimnak igazsága mellett. De bizonyítják azt a nagyszámú csodák is, amelyeket az Úr utazásom folyamán véghez vitt és amelyeket itt feljegyeztem. Isten kegyelme kiváltképpen kitetszik abból, hogy annyi fontos és hatalmas személy ellenkedése dacára, akik az udvarban Felségteknél rossz híremet költötték és vállalkozásomat csalóka álmodozásnak minősítették, mégis sikerült tervemet elfogadtatnom. Bízom Istenben, hogy az általam véghezvitt tett az egész kereszténységnek tisztességére válik és sosem lesz hozzá hasonló cselekedet.

DEO GRATIAS.

Ezekkel a szavakkal fejezi be Don Cristobál Colón admirális első útjáról való beszámolását, amely utat azért tett meg, hogy Indiát megtalálja. Úgy beszélt, mint okos ember és bölcs próféta. De a balgatag emberek nem tudták megbecsülni a lelki és ideigvaló javakat, amelyeket a Mindenható Spanyolországnak ajándékozott, mert Spanyolország, a kapzsiság és nagyravágyás karmaiban, nem mutatkozott méltónak a szellemi javakra, ha csak nem tekintjük az Úr egy-két hűséges szolgáját.

OFFICINA KÖNYVTÁR

Az egyes kötetek ára P 1.90

1. PLATON: A LAKOMA
2. COLUMBUS ÚTI NAPLÓJA
3. SAINT-SIMON: XIV. LAJOS UDVARA
4. PETŐFI SÁNDOR: ÚTI RAJZOK, ÚTI LEVELEK

*

OFFICINA KÉPESKÖNYVEK

Az egyes kötetek ára P 2.80.

1. Trencsényi-Waldapfel Imre: A RÉGI PEST-BUDA
2. Ortutay Gyula: PARASZTSÁGUNK ÉLETE
3. Bárányné Oberschall Magda: MAGYARORSZÁGI MISERUHÁK
4. Kenyeres Imre: KISFALUDY KÁROLY AURORÁJA
5. Kardos Tibor: KÁLTÍ MÁRK KÉPES KRÓNIKÁJA
6. Domanovszky Gy.: A SZKITÁKTÓL A MAGYAROKIG
7. Rosner Károly: MAGYAR GRAFIKUS MŰVÉSZET*
8. Genthon István: AZ ESZTERGOMI KINCSTÁR
9. Drescher Pál: A SZÉP MAGYAR KÖNYV
10. Say Géza: A BAROKK SZÉKESFEHÉRVÁR*
11. Höllrigl József: RÉGI MAGYAR RUHÁK*
12. Somogyi A.: SZÉKESFEHÉRVÁR, MŰVÉSZET ÉS VÁROS
13. Bárányné Oberschall Magda: MAGYAR BÚTOROK
14. Ruzicska Ilona: A MAGYAR PORCELLÁN
15. Kovrig Ilona: PANNONIA
16. Kőszeghy Elemér: KASSA MŰEMLÉKEI
17. Pataky Mária: RÁKÓCZI FÖLDJE (KÁRPÁTALJA)
18. Truskovszky Dezső: POZSONYI SÉTÁK
19. Kampis Antal: MAGYAR FASZOBROK
20. Szilágyi János: AQUINCUM
21. Keresztury Dezső: BALATON
22. Ferdinandy—Gogolák: MAGYAROK ÉS DÉLSZLÁVOK
23. Makkay László: ERDÉLYI VÁROSOK
24. Biró József: KOLOZSVÁRI KÉPESKÖNYV
25. Palotay Gertrud: ERDÉLY MAGYAR NÉPMŰVÉSZETE
26. Sőtér I.: FRANCIA SZELLEM A RÉGI MAGYARORSZÁGON
27. Pásztoryné A. Katalin: RÉGI MAGYAR ÉKSZEREK
28. Széll Sándor: NAGYVÁRAD, SZENT LÁSZLÓ VÁROSA
29. Bárányné Oberschall Magda: RÉGI MAGYAR VASMŰVESSÉG
- 30/31. Trencsényi-Waldapfel I.: ERASMUS ÉS MAGYAR BARÁTAI
32. Kádár László: SZÉKELYFÖLDI TÁJAK ÉS FÜRDŐK
33. Pátzay Pál: SZINYEI MERSE PÁL

A *-gal jelzett kötetek ezidőszereint nem kaphatók.

Magyar Múzeum Könyvtára

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

